

**РОБОЧИЙ ЗОШИТ
З ДИСЦИПЛІНИ «ПЕДАГОГІКА (ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА, ВІКОВА
ПЕДАГОГІКА)»**

(для здобувачів освіти денної форми навчання)

Харків, 2021

**Міністерство освіти і науки України
Департамент науки і освіти
Харківської обласної державної адміністрації
Комунальний заклад
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради**

РОБОЧИЙ ЗОШИТ

**З ДИСЦИПЛІНИ «ПЕДАГОГІКА (ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА, ВІКОВА
ПЕДАГОГІКА)»**

студента групи _____

УДК 378.147:091.33:372.2
ББК 74.1р.+74.3
Р 58

Укладач:

Бровченко А. К. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри корекційної освіти та спеціальної психології Комунального закладу "Харківська гуманітарно-педагогічна академія" Харківської обласної ради

Рецензенти:

Льченко О.В. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри корекційної освіти Комунального закладу "Харківська гуманітарно-педагогічна академія" Харківської обласної ради

Тарасова В.В. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри корекційної освіти Комунального закладу "Харківська гуманітарно-педагогічна академія" Харківської обласної ради

Робочий зошит з дисципліни "Педагогіка (Загальна педагогіка, вікова педагогіка)": для здобувачів освіти денної форми навчання / Укладач: А. К. Бровченко. Харків, 2021. с.

Робочий зошит призначений для самостійної роботи здобувачів освіти при вивченні дисципліни «Педагогіка (Загальна педагогіка, вікова педагогіка)». Зошит містить тести, завдання для самоконтролю, педагогічні вправи до занять з певної теми, творчі завдання. Систематичне застосування робочого зошита сприятиме ефективній роботі здобувачів освіти.

Розглянуто і рекомендовано на засіданні

Науково-методичної ради

факультету дошкільної та корекційної освіти

Протокол № 1 від ____ 08.2021.

Зав. кафедри

Проскурняк О.І.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	
Рекомендації щодо підготовки до занять.....	
Рекомендації по роботі над тестами.....	
Вимоги до написання реферату.....	
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Загальні основи педагогіки.....	
Тема 1. Загальна характеристика педагогічної діяльності.....	
Тема 2. Розвиток та формування особистості дитини.....	
Тема 3. Методи наукового педагогічного дослідження.....	
Тема 4. Педагог сучасної школи та його професіограма.....	
Тема 5. Вікові та індивідуальні особливості розвитку і формування школярів та їх врахування педагогами.....	
Тема 6. Педагогічне спілкування та встановлення педагогічно доцільних взаємовідносин.....	
Тема 7. Педагогічний колектив та відносини у ньому.....	
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2 Дидактика.....	
Тема 8. Теорія навчання.....	
Тема 9. Форми організації педагогічного процесу.....	
Тема 10. Методи і засоби навчання.....	
Тема 11. Проблема відставання у навчанні.....	
Тема 12. Контроль та оцінювання успішності у навчанні.....	
Тема 13. Інноваційні технології навчання.....	
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3 Теорія виховання.....	
Тема 14. Виховання у цілісному педагогічному процесі.....	
Тема 15. Форми організації виховної роботи, методи виховання.....	
Тема 16. Основні напрями виховної діяльності.....	
Тема 17. Взаємодія школи та сім'ї у вихованні дітей.....	
Тема 18. Виховна робота з педагогічно занедбанними дітьми.....	
Тема 19. Сутність та принципи превентивної педагогічної діяльності.....	

ПЕРЕДМОВА

Педагогіка є основною навчальною дисципліною, яка має забезпечити формування необхідних теоретичних знань та практичних умінь майбутніх педагогів. Опрацювання запропонованого курсу повинно закласти надійне підґрунтя самостійного педагогічного мислення здобувачів освіти, сформувати вміння осмислювати педагогічну діяльність, навчити приймати виважені, оптимальні, ефективні і доцільні з наукової точки зору рішення у розв'язанні педагогічних завдань.

Метою курсу є забезпечити теоретичну і практичну підготовку здобувачів освіти до виконання функціональних обов'язків педагога в закладах освіти України; створити умови, наближені до практичної професійної діяльності; забезпечити творчий розвиток особистості студента.

Завдання курсу полягають у: формуванні системи теоретичних знань та практичних умінь, необхідних для виконання функціональних обов'язків педагога; формуванні основ педагогічного мислення, здатності осмислювати і аналізувати педагогічну дійсність; формуванні готовності до педагогічної праці на гностичному, комунікативному, операційному рівнях; формуванні відповідального, творчого ставлення до педагогічної діяльності; формування свідомого ставлення до сутності та соціального значення педагогічної діяльності; ознайомленні з історичним розвитком та етнопедагогічними особливостями світової педагогічної думки та освітянської галузі України; моделюванні та розв'язування педагогічних ситуацій; формуванні творчої всебічно розвиненої особистості майбутнього педагога.

Основними формами організації навчального процесу визначено: лекції; семінарські заняття; самостійна робота; індивідуальні консультації; групові консультації. Самостійна робота, активні форми і методи навчання, семінарсько-практичні заняття, дискусії сприяють творчому засвоєнню курсу педагогіки. Важливим аспектом читання дисципліни є спрямування уваги студентів на набутті навичок реферування педагогічної і методичної літератури. В процесі написання самостійних письмових робіт (рефератів, наукових статей) засвоюються навички правильного бібліографічного опису творів, друку, формуються вміння робити бібліографічні посилання, складати список літератури.

З метою глибокого і ґрунтовного засвоєння майбутніми вчителями теоретичних знань, формування необхідних умінь та навичок, організації самостійної роботи розроблено робочий зошит. В зв'язку із збільшенням частки самостійної роботи студента з навчальної дисципліни, підібрані завдання в робочому зошиті допоможуть ефективно і якісно засвоїти теоретичні положення педагогічної науки та сприятимуть продуктивному формуванню професійно-педагогічної компетентності майбутнього педагога. Робочий зошит призначений для керівництва самостійною роботою над курсом «Педагогіка (Загальна педагогіка, вікова педагогіка)». Він є засобом самоконтролю здобувачами освіти по засвоєнню курсу і контролю з боку викладачів.

Зошит містить рекомендації по підготовці до практичних і семінарських занять, по написанню рефератів, теми для підготовки доповідей за кожною темою, тестові та творчі завдання, педагогічні вправи і педагогічні ситуації до занять із певної теми. У робочий зошит включені тематичні завдання і завдання узагальнюючого характеру різної складності. Більшість завдань обов'язкові для виконання всіма студентами. По ряду тем пропонуються завдання, які можуть виконуватися за бажанням.

Робота студентів із робочим зошитом розвиває здібності студентів, а також уміння ставити перед собою завдання, мету, планувати свою діяльність та здійснювати її. Організація самостійної роботи студентів визначає надання їм можливості самореалізації особистості; можливості узагальнювати, визначати головне, аналізувати, самостійно працювати з джерелом інформації, що сприятиме оптимальному засвоєнню знань, формуванню умінь і навичок, уміння висловлювати свою точку зору з досліджуваного питання.

Рекомендації щодо підготовки до занять

Важливою складовою частиною навчального процесу у ЗВО є семінарські і практичні заняття. Плани семінарських занять, їх тематика, рекомендована література, мета і завдання її вивчення повідомляються викладачем на вступних заняттях а також в методичних вказівках з дисципліни.

Перш ніж приступити до вивчення теми, необхідно прокоментувати основні питання плану семінару. Такий підхід викладача допомагає студентам швидко знаходити потрібний матеріал до кожного з питань, не затримуючись на другорядному.

Починаючи підготовку до семінарського заняття, необхідно, перш за все, визначити, в яких конспектах лекцій, розділах підручників і навчальних посібників можна відшукати відповіді на означені питання, щоб отримати загальне уявлення про місце і значення теми в вивчаємому курсі.

На першому етапі студент планує свою самостійну роботу, яка включає:

- з'ясування завдання на самостійну роботу;
- підбір рекомендованої літератури;
- складання плану роботи, в якому визначаються основні пункти майбутньої підготовки.

Другий етап включає безпосередню підготовку студента до заняття. Починати треба з вивчення рекомендованої літератури. Необхідно пам'ятати, що на лекції зазвичай розглядається не весь матеріал, а тільки його частина. Інша його частина вивчається в процесі самостійної роботи. У зв'язку з цим робота з рекомендованою літературою обов'язкова. Особливу увагу при цьому необхідно звернути на зміст основних положень і висновків, пояснення явищ і фактів, з'ясування практичного застосування розглянутих теоретичних питань. У процесі цієї роботи студент повинен прагнути зрозуміти і запам'ятати основні положення даного матеріалу, приклади, що пояснюють його, а також розібратися в ілюстративному матеріалі.

Закінчувати підготовку слід складанням плану (конспекту) по досліджуваному матеріалу (питанню). Це дозволяє скласти концентроване, стисле уявлення по досліджуваним питанням.

У процесі підготовки до занять рекомендується взаємне обговорення матеріалу, під час якого закріплюються знання, а також набувається практика роз'яснення отриманих знань, розвивається мова.

При необхідності слід звертатися за консультацією до викладача. Йдучи на консультацію, необхідно продумати питання, які потребують роз'яснення.

На початку заняття студенти під керівництвом викладача більш глибоко осмислюють теоретичні положення по темі заняття, розкривають і пояснюють основні положення публічного виступу. У процесі творчого обговорення і дискусії виробляються вміння і навички використовувати набуті знання для доведення власної точки зору, захисту своєї позиції, для вправлення у ораторському мистецтві, необхідному в педагогічній діяльності.

На семінарі або практичному занятті кожен його учасник повинен бути готовим до виступу по всім поставленим в плані питанням, проявляти максимальну активність при їх розгляді. Виступ має будуватися вільно, переконливо і аргументовано. Викладач стежить, щоб виступ не зводилося до репродуктивного рівня (простого відтворення тексту), не допускається і просте читання конспекту. Необхідно, щоб виступаючий виявляв власне ставлення до того, про що він говорить, висловлював свою особисту думку, розуміння, обґрунтовував свої слова і міг зробити правильні висновки зі сказаного. При цьому студент може звертатися до записів конспекту і лекцій, безпосередньо до першоджерел, використовувати знання художньої літератури та мистецтва, факти і спостереження сучасного життя і т. д.

Особливу увагу слід звернути на список питань для обговорення. В нього входять питання, що у більшості своїй не мають однозначної відповіді, яку можна зустріти у підручниках. Відповідь на них базується виключно на власних думках, особистих умовиводах, враженнях, на власному досвіді студентів. Ці питання майже всі є дискусійними.

При підготовці до практичних занять слід не обмежуватися інформацією, описаною у підручниках, в більшому ступені, ніж на семінарських заняттях, слід користуватися додатковою літературою та іншими джерелами інформації, в тому числі мережею інтернет, в яких освітлюються практично орієнтовані аспекти вивчаємих питань. Найбільшу увагу треба приділяти саме тій інформації, яка може знадобитися в реальній педагогічній практиці, спираючись також на власний досвід перебування в закладах освіти як у ролі учня так і у ролі практиканта, на аналіз практичних ситуацій.

Рекомендації по роботі над тестами

Тести - це список питань або завдань, що передбачають конкретну, коротку, чітку відповідь на наявні питання.

Тестування дозволяє оцінити знання фактичного матеріалу, вміння логічно мислити, здатність до рефлексії і творчого підходу до вирішення поставленого завдання.

При перевірці знань, умінь, якості оволодіння компетенціями використовуються дві групи тестів:

а) тести спеціальних здібностей і досягнень (завдання з декількома варіантами вибору);

в) тести з вільними відповідями (припускають елементи творчості і особистісного самовираження, виявляють понад нормативні знання і вміння студентів).

В перший тип тестових завдань входять завдання з відкритими відповідями, в яких немає варіантів і треба самостійно надати визначення, пояснити явище або перелічити типи, фактори або різновиди певних педагогічних явищ.

Другий тип тестових завдань не має чітко визначеної правильної відповіді, оцінюється рівень творчості, креативний підхід та вміння використовувати на практиці набуті знання.

При самостійній підготовці до тестування студенту необхідно:

а) готуючись до тестування, опрацювати інформаційний матеріал з дисципліни.

Проконсультуйтеся з викладачем з питання вибору навчальної літератури;

б) чітко з'ясуйте всі умови тестування заздалегідь. Ви повинні знати, скільки тестів Вам буде запропоновано, скільки часу відводиться на тестування, яка система та критерії оцінки результатів і т. п.

в) приступаючи до роботи з тестами, уважно і до кінця прочитайте питання і пропоновані варіанти відповідей. Виберіть правильні (їх може бути декілька). на окремому бланку відповідей випишіть цифру питання і букви, що відповідають правильним відповідям;

якщо тестування відбувається в електронному варіанті, правильні відповіді відмічайте прямо у файлі питань;

г) в процесі вирішення бажано застосовувати кілька підходів у вирішенні завдання, що дозволяє максимально гнучко оперувати методами рішення, знаходячи кожного разу оптимальний варіант;

д) якщо Ви зустріли важке і незрозуміле для Вас питання, не витрачайте багато часу на нього, переходьте до наступних питань, поверніться до важкого питання в кінці проходження тестів;

е) обов'язково залиште час для перевірки відповідей, щоб уникнути механічних помилок.

Вимоги до написання реферату

Підготовка рефератів спрямована на розвиток і закріплення у студентів навичок самостійного глибокого, творчого і всебічного аналізу наукової, методичної та іншої літератури з актуальних проблем дисципліни; на вироблення навичок і умінь грамотно і переконливо викладати матеріал, чітко формулювати теоретичні узагальнення, висновки і практичні рекомендації.

Реферати повинні відповідати високим кваліфікаційним вимогам щодо науковості змісту і оформлення.

Реферат (від лат. *referre* — доповідати, повідомляти) — короткий точний виклад сутності якого-небудь питання, теми на основі однієї або декількох книг, монографій або інших першоджерел.

Реферат – перший сходинка на шляху освоєння навичок проведення науково-дослідної роботи. Він являє собою науково-дослідну роботу теоретичного характеру, перший крок на шляху до написання творчої індивідуальної роботи. Перш ніж проводити власне експериментальне або теоретичне дослідження, необхідно зорієнтуватися в проблемі й ознайомитися з опублікованими науковими даними. Для цього й служить реферат — робота із джерелами інформації з аналізу, порівнянню й узагальненню даних, отриманих іншими дослідниками по обраній темі. Важливо, що в процесі написання реферату формується власний погляд на проблему.

1. *Зміст реферату*

Реферат містить назву, зміст, вступ, основну частину, висновок і список літератури.

Назва реферату розташовується на першому, титульному аркуші. У назві повинна бути відбита суть розглянутої проблеми. У ньому втримуються ключові слова (найменування досліджуваних понять і явищ), пов'язані з досліджуваною проблемою, і вказівки на тематичні рамки, якими ви збираєтеся обмежитися в роботі. Наприклад, реферат не може називатися «Методи впливу», оскільки такий заголовок нічого не говорить про досліджувану проблему. Набагато інформативніше назви: «Конструктивні методи впливу ті їх використання у психологічній практиці», «Дослідження результативності різних методів впливу у межах соціальної психології» і т.д.

Зміст міститься на другій сторінці реферату й відбиває його структуру. Після цифр, що позначають розділ або підрозділ, вказуються їх назви. Обов'язково варто вказати номери сторінок та розділів. На самій сторінці зі змістом, як і на титульному аркуші, нумерація не проставляються.

У **Вступі** необхідно розглянути актуальність теми з погляду сучасної науки, нинішнього стану суспільства й культури. Варто вказати місце позначеної проблеми серед інших, як часних, так і більш загальних, а також обраний вами напрямок її розгляду. Наприклад, у Вступі може бути сказано, що проблема протягом багатьох десятиліть викликає величезний інтерес у дослідників; є областю зіткнень різних точок зору й т.д.

Вступ закінчується формулюванням мети й завдань вашого дослідження. Ціль реферату може полягати в тім, щоб узагальнити або зрівняти різні підходи до розгляду проблеми, виявити найменш або найбільш вивчені її сторони, показати основний зміст дослідницького напрямку, намітити шляхи його подальшого розвитку. Завдання відбивають більшу деталізацію мети. Як завдання можуть виступати: аналіз літератури по вибраній темі, порівняння різних підходів до рішення проблеми, історичний огляд, опис основних понять дослідження й т.д.

Основна частина присвячена самому дослідженню. У ній, відповідно до поставлених завдань, розкривається тема реферату. Тут потрібно простежити шляхи рішення поставленої проблеми. Це робиться за допомогою цитування й переказу тексту використуваних вами літературних джерел. Власні слова, як правило, тут потрібні для значеннєвих зв'язок і для висловлення свого відношення до позиції автора.

При підготовці реферату важливо навчитися виділяти головне в текстах першоджерел, з якими ви працюєте. Насамперед, треба зрозуміти назву монографії або статті, тому що саме в ній, як правило, концентрується основна ідея автора. Потім переглянути зміст і предметний вказівник (щоб зрозуміти, є чи в книзі те, що вам потрібно). Потім варто знайти ті частини тексту, які містять ключові положення досліджуваної наукової проблеми, причому викласти не тільки висновки авторів, але й ті дослідження, які до них привели.

Для написання Основної частини потрібно особливо ретельно виділяти із прочитаних наукових текстів головні положення, що належать до проблеми, а потім коротко, логічно й літературно грамотно їх викладати. Із цією метою корисно йти від загального до часного: назва й ключові поняття теорії, її автор, коли з'явилася досліджувана проблема, до яких результатів привела, ким і як критикувалася, хто доповнював і розвивав її, який сучасний стан проблеми.

При цьому думки різних авторів ви можете цитувати, містячи їх у лапки й роблячи посилання (наприкінці цитованого речення у квадратних дужках пишеться номер і сторінка цитованого джерела у відповідності зі списком літератури наприкінці реферату, наприклад, [4, с.86]), а можете передавати їх своїми словами без лапок, теж указуючи літературне джерело, але без вказівки сторінки: (наприклад, [5]; якщо ви одночасно посилаетесь на декількох авторів без цитування, то треба перелічити джерела. Текст, узятий в іншого автора без позначення посилання, вважається плагіатом.

Основна частина може являти собою цільний текст, а може складатися з декількох параграфів, що починаються пронумерованими підзаголовками. Для ілюстрації основного змісту можна використовувати малюнки, схеми, графіки, таблиці.

Основна частина роботи закінчується висновками, у яких коротко викладаються основні результати роботи з пунктів, що відповідають завданням дослідження, і відбивається ваша думка про результати порівняння або узагальнення позицій авторів.

Висновок являє собою загальний підсумок роботи з коротким перерахуванням виконаних вами етапів дослідження. Наприклад, тут може бути

сказано, що, зрівнявши точки зору вітчизняних і закордонних дослідників ХХ століття (можна коротко позначити ці точки зору), ви простежили розвиток наукових уявлень про природу досліджуваного явища й виділили найбільш перспективні (назвати, які саме) підходи до рішення позначеної проблеми. Тут же можна сказати про шляхи подальшого її дослідження, про можливості практичного застосування отриманих результатів і т.д.

Бібліографія. Пошук необхідної наукової літератури є найважливішою частиною вироблення навичок самостійної наукової праці студента й базовою основою будь-якого наукового дослідження. Для цього потрібне вміння пошуку інформації з тем, по ключовим словам і прізвищам авторів у бібліотеці свого вузу, у міських бібліотеках, у спеціалізованих відділах книгарень.

Переглядаючи обрану книгу, статтю, автореферат дисертації, зверніть увагу, на які джерела посилається автор: можливо, їх теж варто проаналізувати. Перш ніж приступити до безпосередньої роботи із джерелами, проконсультуйтеся із приводу їх вибору зі своїм науковим керівником.

Список літератури повинен бути побудований за абеткою. Літературу на іноземних мовах прийнято поміщати після літератури українською та російською мовами, теж за абеткою.

2. *Оформлення реферату*

Якщо викладач не пред'явив особливих вимог, то реферат звичайно містить 10-15 сторінок друкованого тексту. Кількість сторінок залежить від об'єктивної складності розкриття теми й доступності літературних джерел. Формат паперу А4, кегль 14, міжстроковий інтервал 1,5. Поля: ліворуч - 3 см., праворуч - 1,5 см., зверху - 2,0 см., знизу - 2,0 см. Номер сторінки проставляють угорі сторінки праворуч, на титульній сторінці номер не ставиться.

При складанні формату реферату необхідно звернути увагу на те, щоб з нового аркуша починалися «Зміст», «Вступ», «Висновок», «Список використаних джерел», як правило, вони займають по 1-2 сторінки.

Перший аркуш реферату - титульний. На титульному аркуші й змісті номери сторінок не ставляться, хоча й ураховуються.

Починаючи із Вступу, номер проставляється в правому верхньому куті сторінки.

3. *Критерії оцінки реферату*

При написанні реферату треба враховувати, що, оцінюючи реферат, викладач звичайно використовує наступні критерії:

- відповідність змісту обраній темі та відсутність відступів від теми;
- уміння сформулювати мету роботи;
- уміння підібрати наукову літературу по темі;
- повнота й логічність розкриття теми;
- самостійність мислення;
- стилістична грамотність викладу;
- коректність висновків;
- правильність оформлення роботи;
- реферат повинен бути зданий для перевірки у встановлений строк.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

Загальні основи педагогіки

Тема 1. Загальна характеристика педагогіки

Мета: Ознайомити здобувачів освіти із предметом, метою, завданнями та напрямками педагогіки.

1. Педагогіка як наука.
2. Базові педагогічні терміни і поняття
3. Принципи педагогіки.
4. Система педагогічних дисциплін
5. Зв'язок педагогіки з іншими науками

Рекомендована література:

1. Волкова Н. П. Педагогіка : Посібник. Вид. 2-ге, перероб., доп. Київ : Академвидав, 2007. 616 с.
2. Кузьминський А. І., Омеляненко В. Л. Педагогіка : Підручник. Київ : Знання, 2017. 447 с.
3. Максимюк С.П. Педагогіка: Навчальний посібник. Київ : Кондор, 2005. 667 с.
4. Наволокова Н. П., Андрєєва В. М. Практична педагогіка. 99 схем і таблиць. Харків : Вид. група «Основа», 2010. 117 с. (Серія «Золота педагогічна скарбниця»)
5. Фіцула М. М. Педагогіка : навч. посіб. 3-тє вид., стер. Київ : Академвидав, 2010. 560 с.

1. Вставити пропущені слова у наведені визначення категорій:

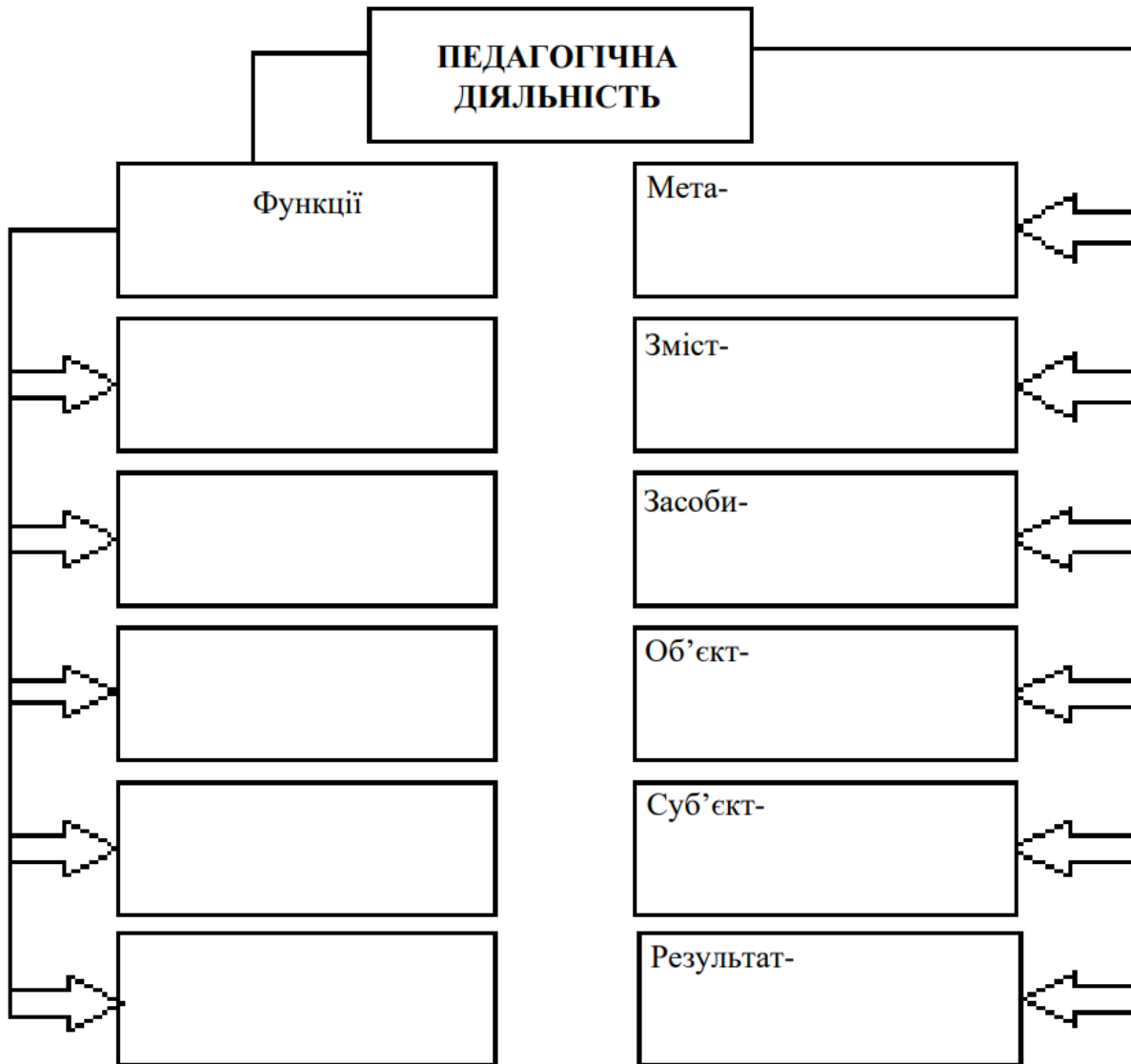
Навчання – це _____ процес _____ педагога і учнів, у ході якого відбувається _____

Виховання – це цілеспрямований _____ процес впливу на особистість з метою _____

Розвиток – це процес _____ змін, які характеризують _____ особистості від нижчих до _____ життєдіяльності і обумовлюють формування її як _____

Освіта – це _____ і _____ засвоєння людиною _____, і формування на цій основі _____, розвиток _____

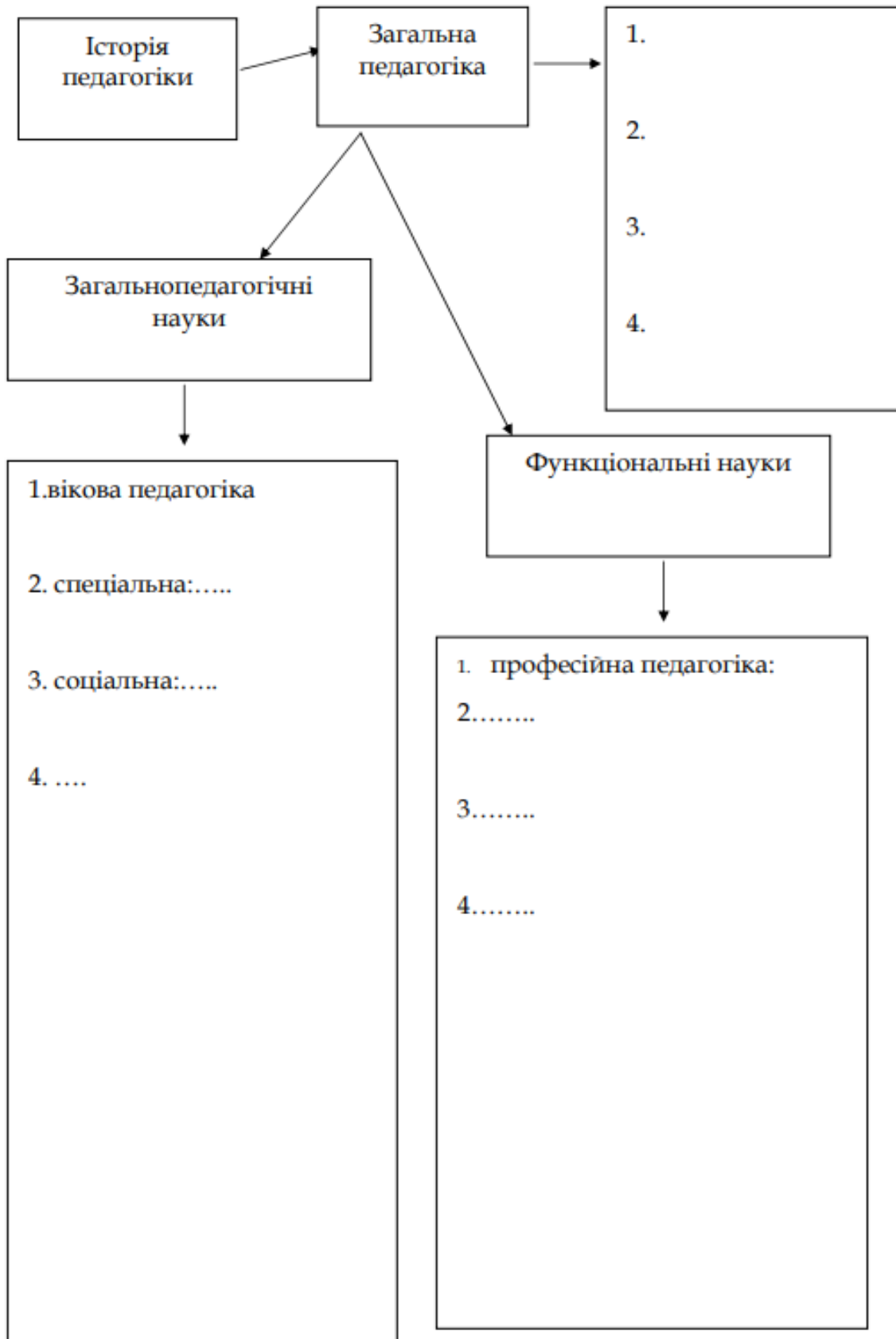
2. Визначте функції та сутність педагогічної діяльності

3. Заповніть таблицю щодо джерел педагогічних знань

Джерела педагогічної науки				
Народна педагогіка – педагогічний досвід, що склався за період існування того чи іншого народу	Релігія		Педагогічна практика	

4. Заповніть схему розділів та напрямків педагогіки:

Тема 2. Розвиток та формування особистості дитини

Мета: Ознайомити здобувачів освіти з основними особливостями розвитку особистості дитини, які враховуються у її навчанні та вихованні.

1. Різні філософські течії про розвиток особистості.
2. Співвідношення ролі спадковості та впливу середовища у людському розвитку.
3. Психолого-педагогічна діагностика розвитку.
4. Онтогенез та дизонтогенез особистості.
5. Успадкування інтелектуальних задатків та межі розвитку інтелекту дитини.
6. Успадкування особистісних якостей та можливості і межі виховання.
7. Роль соціалізації в розвитку і формуванні особистості.
8. Акселерація у сучасному світі.

Рекомендована література:

1. Кузьминський А. І., Омеляненко В. Л. Педагогіка : Підручник. Київ : Знання, 2017. 447 с.
2. Михайлова А. І., Кушнарєнко Е. М., Губанова Н. В. Організація роботи з дітьми різновікових груп: Методичний посібник для вихователів дошкільних закладів. Харків : Видавництво «Ранок», 2008.
3. Наволокова Н. П., Андрєєва В. М. Практична педагогіка. 99 схем і таблиць. Харків : Вид. група «Основа», 2010. 117 с. (Серія «Золота педагогічна скарбниця»)
4. Сергєєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасєка О. В. Педагогічна психологія. Навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2012.
5. Скрипченко О. В., Долинська Л. В., Огороднійчук З. В. Вікова та педагогічна психологія. Навч. посібник. Київ : Каравела, 2007. 400 с.

1. Коротко опишіть основні положення перелічених концепцій розвитку дитини:

Біогенетична концепція: _____

_____

Соціогенетична концепція: _____

_____

Теорія взаємодії факторів розвитку особистості: _____

_____

_____

Персоналістична теорія розвитку: _____
_____
_____

Яка з концепцій здається вам найбільш відповідаючою дійсності і чому?

_____
_____
_____

2. Дайте визначення соціалізації особистості з точки зору педагогіки та перелічіть її чинники.

Соціалізація _____
_____
_____

Мікрочинники: _____
_____

Мезочинники: _____
_____

Макрочинники: _____
_____

3. Заповніть таблицю, відзначаючи та аналізуючи якості дитини за критерієм можливості впливати на їх розвиток та корекцію.

	Спадкові, уроджені або набуті	Можливість розвитку та корекції	Вплив сім'ї та культурного середовища
Інтелектуальні якості			
Вольові якості			
Моральні якості			
Фізичні якості			

4. Проаналізуйте, що ви успадкували від своїх батьків та прадідів. Використовуйте опорну схему заняття стосовно тих якостей, що передаються генетично. Особливо зверніть увагу на задатки до певних видів діяльності.

Члени родини	Професія	Мав здібності...	Успадковані мною
Мати			
Батько			
Бабуся			
Дідусь			
Бабуся			
Дідусь			

Питання для обговорення:

1. Що на вашу думку більше впливає на розвиток дитини як особистості: особистий приклад батьків або інших значимих дорослих, культурне середовище, цілеспрямований виховний вплив у системі освіти?

2. Чи можна погодитися з тим, що у кожної людини є свої межі розвитку, за які неможливо вийти, які б зусилля не прикладали педагоги?

3. Іноді дитина розвивається та зростає як особистість, здавалося б, не завдяки, а всупереч цілеспрямованому вихованню і навчанню: в благополучній родині і серед хороших педагогів дитина має велику кількість поведінкових, моральних та інших проблем, і навпаки, в проблемних сім'ях іноді дитина має високий рівень особистісного розвитку. Як ви вважаєте, чому так відбувається?

Тема 3. Методи наукового педагогічного дослідження

Мета: Закріпити та узагальнити знання здобувачів освіти по особливостям організації та проведення наукового педагогічного дослідження, навчити використанню деяких наукових методів.

1. Сутність і особливості наукових досліджень у педагогіці.
2. Анкетування. Правила складання анкет.
3. Педагогічне спостереження та особливості його проведення.
4. Опитування та тестування. Психолого-педагогічні тести. Правила використання тестових методів. Достоїнства та недоліки тестів у педагогічному дослідженні.
5. Експеримент - умови і можливості його проведення в системі освіти.
6. Констатуючий і формуючий педагогічні експерименти – алгоритм і особливості проведення.
7. Етика педагогічних експериментів.

Рекомендована література:

1. Волкова Н. П. Педагогіка : Посібник. Вид. 2-ге, перероб., доп. Київ : Академвидав, 2007. 616 с.
2. Кузьминський А. І., Омеляненко В. Л. Педагогіка : Підручник. Київ : Знання, 2017. 447 с.
3. Максимюк С.П. Педагогіка: Навчальний посібник. Київ : Кондор, 2005. 667 с.
4. Наволокова Н. П., Андрєєва В. М. Практична педагогіка. 99 схем і таблиць. Харків : Вид. група «Основа», 2010. 117 с. (Серія «Золота педагогічна скарбниця»)
5. Фіцула М. М. Педагогіка : навч. посіб. 3-тє вид., стер. Київ : Академвидав, 2010. 560 с.

1. Заповніть таблицю:

Основні групи методів науково-педагогічного дослідження та мета їх використання		
Група	Методи	Мета використання
1		
2		

3		
----------	--	--

2. Порівняйте між собою методи педагогічного спостереження та експерименту, проаналізуйте їх переваги та недоліки:

	переваги	недоліки
Спостереження		
Експеримент		

3. Складіть анкету на 5-7 питань за обраною темою (для дітей, батьків, педагогів):

Вступна частина	
Демографічна частина	<ol style="list-style-type: none"> 1. 2. 3.
Основна частина	<ol style="list-style-type: none"> 1. 2. 3. 4. 5.
Завершальна	

4. Опишіть явища та ефекти, які можуть викликати помилки у педагогічних дослідженнях.

Ефект ореола _____
_____
_____

Ефект Розенталя (Пігмаліона) _____
_____
_____

Ефект Барнума _____
_____
_____

5. Заповніть таблицю. На основі характеристики науково-педагогічного дослідження наведіть приклад конкретного науково-педагогічного дослідження із зазначенням основних структурних компонентів.

Структурні компоненти дослідження	Науково-педагогічне дослідження
Тема дослідження	
Мета дослідження	
Об'єкт дослідження	
Предмет дослідження	
Гіпотеза дослідження	
Методи дослідження	
Значення дослідження	

Питання для обговорення:

1. Для чого у ході педагогічного дослідження визначають певні етапи?
2. Чому кожен із методів дослідження має свої переваги і недоліки?
3. Який із методів дослідження може дати найбільш повні відомості про певні педагогічні явища?
4. В чому, за вашою думкою, проявляється проблема суб'єктивності у результатах педагогічних досліджень?
5. Чи є якась специфіка у застосуванні психодіагностичних методик (тестів) педагогом? Існує думка про те, що психодіагностичні методики має право застосовувати тільки психолог. Чи це справедливо?

Тема 4. Педагог сучасної школи та його професіограма

Мета: Закріпити знання здобувачів освіти по проблемі вимог до знань, умінь та особистісних особливостей сучасного педагога.

1. Особистість педагога як інструмент його професійної діяльності.
2. Педагогічна майстерність педагога та її складові.
3. Інтелектуальні здібності педагога: сприйняття, пам'ять, мислення, ерудованість.
4. Зовнішній вигляд вчителя. Основи мімічної та пантомімічної виразності.
5. Мовлення педагога як засіб педагогічної праці.
6. Шляхи вдосконалення мовлення майбутнього педагога.
7. Елементи театральної педагогіки в професійній діяльності вчителя.
8. Імідж та авторитет педагога, їх побудування.
9. Профдеформації в педагогічній діяльності та їх наслідки.
10. Профвигоряння педагогів та його попередження.

Рекомендована література:

1. Веретенко Т. Г., Манойло І. С. Педагогічний тренінг: Навчальний посібник. 2-е вид., перер. та доп. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2006. 128 с.
2. Власова О.І. Педагогічна психологія: Навч. посібник. Київ : Просвіта, 2013. 480 с.
3. Зязюн Н. А., Карамушка Л. М. Педагогічна майстерність. Київ : Вища школа, 2012. 326 с.
4. Каплінський В. В. 100 складних ситуацій на уроках та поза уроками: шукаємо рішення: Навч. посіб. для майбут. вчителів. 6-е вид. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. 80 с.
5. Кузьминський А. І., Омеляненко В. Л. Педагогіка : Підручник. Київ : Знання, 2017. 447 с.
6. Мільто Л. О. Теорія і технологія розв'язання педагогічних задач : навч. посіб. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2013. 156 с.

1. Підберіть крилаті фрази, афоризми, вірші та висловлювання відомих людей про педагога або вчителя. Проаналізуйте, які особистісні та інтелектуальні професійно важливі якості педагогів вони стверджують.

Афоризми та вислови	Професійно важливі якості педагога
Учитель, який не починає з того, щоб пробудити в учня бажання вчитися, кує холодне залізо. (Хорас Манн)	Уміння мотивувати і надихати
Справжній учитель — не той, хто тебе постійно виховує, а той, хто допомагає тобі стати самим собою. (Михайло Светлов)	

2. На основі характеристики і вимог до професійно-педагогічної діяльності вчителя охарактеризуйте кращого вчителя вашої школи.

Вчитель _____

Основні групи вимог		Характеристика
Знання		
Уміння	Гностичні	
	Проектувальні	
	Конструктивні	
	Комунікативні	
	Організаторські	
Особистісні якості		

3. Ганна Іванівна працювала в дуже недисциплінованому класі, тому вона, як не намагалася, довго не могла нічим зацікавити дітей. Якось, зазнавши чергової невдачі, вона склала книги, картини, приготовлені нею до уроку, і сказала з болем: «Бачу, що вас нічим неможливо зайняти. На вас ніщо не діє! Коли я йшла до вас у клас, думала: «От який цікавий урок у нас сьогодні буде, учні залишаться задоволені. Скільки часу я витратила на те, щоб підібрати ці картини! Але не рахувалася з цим, бо думала про те, як вони допоможуть вам засвоїти матеріал. А тепер бачу, що старалася дарма».

Учні притихли. Іншого дня, зайшовши до класу, учителька була вражена тишею, порядком і увагою до її слів.

Чому педагог з даної ситуації вийшов переможцем?

Питання для обговорення:

1. Що у більшому ступені визначає здібності людини до педагогічної діяльності: інтелектуальні чи особистісні якості?
2. Чому професія педагога знаходиться серед тих, що підлягають найбільшому ризику професійного вигорання? Чи можна уникнути цього стану і як?
3. Серед педагогів більшість жінок, як ви думаєте, чому? Чи дійсно педагогіка — жіноча справа?
4. Чи обов'язковою вимогою до педагогічної діяльності є любов до дітей? Поясніть, чому? Які можуть бути наслідки негативного ставлення педагога до дітей?

Тема 5. Вікові та індивідуальні особливості розвитку і формування школярів та їх врахування педагогами

Мета: Поглибити знання здобувачів освіти з питань вікових та індивідуальних особливостей дітей, визначити можливості та шляхи врахування їх педагогами.

1. Вікові та індивідуальні особливості немовлят. Навчання і виховання в немовлячому віці.
2. Основні вікові особливості молодших дошкільників, які необхідно враховувати у вихованні та навчанні.
3. Основні вікові особливості старших дошкільників, які необхідно враховувати у вихованні та навчанні.
4. Характеристика індивідуальних і вікових особливостей молодших школярів, що враховуються під час навчання.
5. Вікові та індивідуальні особливості підлітків-школярів.
6. Характеристика вікових особливостей старшого школяра.
7. Характеристика індивідуальних і вікових особливостей юнака – випускника школи. Їх урахування у плануванні та організації подальшого професійного навчання.
8. Андрогогіка як навчання дорослих – в чому специфіка навчання та виховання дорослих людей.

Рекомендована література:

1. Кузьминський А. І., Омеляненко В. Л. Педагогіка : Підручник. Київ : Знання, 2017. 447 с.
2. Михайлова А. І., Кушнарєнко Е. М., Губанова Н. В. Організація роботи з дітьми різних вікових груп: Методичний посібник для вихователів дошкільних закладів. Харків : Видавництво «Ранок», 2008.
3. Наволокова Н. П., Андрєєва В. М. Практична педагогіка. 99 схем і таблиць. Харків : Вид. група «Основа», 2010. 117 с. (Серія «Золота педагогічна скарбниця»)
4. Сергєєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасєка О. В. Педагогічна психологія. Навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2012.
5. Скрипченко О. В., Долинська Л. В., Огороднійчук З. В. Вікова та педагогічна психологія. Навч. посібник. Київ : Каравела, 2007. 400 с.

1. Заповніть таблицю:

Віковий період	Вікові межі	Провідний вид діяльності	Основні новоутворення віку	Особливості виховання та навчання
Немовля				

3. Визначте приблизний вік дитини, що описана в ситуації, обґрунтуйте свою відповідь.

1. Валя кидає в калюжу камінь. Летять бризки. Валя з радістю розмахує руками, кричить: «Бізь, бізь!» Хоче дістати кинутий в калюжу камінь - не може. Обходить калюжу, але з іншого боку теж не дістає. Стати ногами в воду не може - мама не дозволяє. Дівчинка бере лежить поруч палицю - дістає нею до каменя, намагається його посунути до себе. Але камінь важкий, не зрушується з місця. Відкидає палицю. Нахиляється, спираючись на руки і ноги, переставляє руки у воді і дістає камінь руками, ноги при цьому залишаються на сухому місці. Продовжує знову кидати каміння.

---

2. Ваня останнім часом став дуже впертий. Упирається Ваня завжди і всюди. Якщо він щось просить або хоче, навіть якщо це не дуже йому і треба, то стоїть до «переможного кінця»: відмовитися від цього і поступитися батькам він не може ... Між батьками і хлопчиком постійно виникають конфлікти на ґрунті сильно загостреної самотійності останнього. Від нього тільки й чути: «Я сам!» Але його ініціатива зробити щось самому не збігається з його можливостями, а коли батьки йому пояснюють це, він починає вередувати.

---

3. Марину, ученицю .... класу, запитали: «Чи є в класі хороші дівчатка, які тобі подобаються?», на що вона відповіла: «А як же, у нас є відмінниці!»

---

4. Дівчинка ..... років проявляє неврівноваженість і навіть деяку агресивність в поведінці вдома і в школі: з'ясовує стосунки з батьками, грубить учителям, пізно приходиться додому. У той же час, коли вона їде в літній табір, то сумує за батьками, говорить про свою провину перед ними, обіцяє виправитися.

---

5. Учні ... класу говорять про свою вчительку математики як про слабку особистість. Вони вважають, що у неї не вистачає твердості, вимогливості: «З нами треба говорити без поблажок, прямо, а вона няньчиться, вмовляє або загрожує покаранням, навіть викликом батьків до школи, спілкується з нами як з маленькими дітьми ...»

Питання для обговорення:

1. Чи правда, що чим старшою є дитина, тим більше виховних зусиль треба прикласти для її розвитку?
2. Чи можна погодитись з тим, що з віком дитини зростає роль навчання і падає роль виховання?
3. До якого віку дитина зростає особистісно та морально?
4. Чи існує специфіка навчання дорослих людей, якщо так, то в чому це проявляється?

Тема 6. Педагогічне спілкування та встановлення педагогічно доцільних взаємовідносин

Мета: Закріпити та узагальнити знання здобувачів освіти по особливостям педагогічного спілкування та організації його педагогом.

1. Характеристика педагогічних позицій педагога у спілкуванні з дітьми.
2. Бар'єри в педагогічному спілкуванні, їхні причини та шляхи регулювання.
3. Діалогічне спілкування як умова ефективної педагогічної взаємодії педагогів з дітьми.
4. Уміння слухати у педагогічній діяльності. Активне слухання.
5. Правила педагогічного спілкування.
6. Складові невербальної комунікації. Основні засоби невербальної комунікації педагога та дітей.
7. Мовне спілкування як факт комунікації. Функції мовлення вчителя.

Рекомендована література:

1. Власова О.І. Педагогічна психологія: Навч. посібник. Київ : Просвіта, 2013. 480 с.
2. Каплінський В. В. 100 складних ситуацій на уроках та поза уроками: шукаємо рішення: Навч. посіб. для майбут. вчителів. 6-е вид. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. 80 с.
3. Кузьминський А. І., Омеляненко В. Л. Педагогіка : Підручник. Київ : Знання, 2017. 447 с.
4. Мільто Л. О. Теорія і технологія розв'язання педагогічних задач : навч. посіб. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2013. 156 с.
5. Наволокова Н. П., Андрєєва В. М. Практична педагогіка. 99 схем і таблиць. Харків : Вид. група «Основа», 2010. 117 с. (Серія «Золота педагогічна скарбниця»)
6. Сергєєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасєка О. В. Педагогічна психологія. Навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 168 с.
7. Токарева Н.М. Основи педагогічної психології: навчально-методичний посібник. Кривий Ріг, 2013. 223 с.

1. Пройдіть методику діагностики комунікативних здібностей педагога.

Методика «ПЕДАГОГІЧНІ СИТУАЦІЇ»

Мета: Визначення рівня розвитку педагогічних комунікативних здібностей людини на основі того, який вихід він знаходить з ряду описаних в методиці педагогічних ситуацій.

Інструкція: «Перед вами - ряд скрутних педагогічних ситуацій. Познайомившись зі змістом кожної з них, необхідно вибрати з числа запропонованих варіантів реагування на дану ситуацію такий, який на вашу думку з педагогічної точки зору найбільш правильний. Якщо жоден із

запропонованих варіантів відповідей вас не влаштовує, то можна вказати свій, оригінальний, в двох нижніх рядках після всіх перерахованих для вибору альтернатив. Це, як правило, буде 7-й варіант відповіді на ситуацію».

СИТУАЦІЯ 1

Ви приступили до проведення уроку, всі учні заспокоїлися, настала тиша, і раптом в класі хтось голосно засміявся. Коли ви, не встигнувши нічого сказати, запитально і здивовано подивилися на учня, який засміявся, він, дивлячись вам прямо в очі, заявив: «Мені завжди смішно дивитися на вас і хочеться сміятися, коли ви починаєте вести заняття». Як ви відреагуєте на це? Виберіть і відзначте варіант словесної реакції з числа запропонованих нижче.

1. «Ось тобі і на!»
  2. «А що тобі смішно?»
  3. «Ну, і гаразд!»
  4. «Ти що, дурник?»
  5. «Люблю веселих людей».
  6. «Я радий (а), що створюю у тебе веселий настрій.
-

СИТУАЦІЯ 2

На самому початку заняття або вже після того, як ви провели кілька занять, учень заявляє вам: «Я не думаю, що ви, як педагог, зможете нас чомусь навчити». Ваша реакція:

1. «Твоя справа - вчитися, а не вчити вчителя».
  2. «Таких, як ти, я, звичайно, нічого не зможу навчити».
  3. «Можливо, тобі краще перейти в інший клас або вчитися в іншого педагога?»
  4. «Тобі просто не хочеться вчитися».
  5. «Мені цікаво знати, чому ти так думаєш».
  6. «Давай поговоримо про це докладніше. У моїй поведінці, напевно, є щось таке, що наводить тебе на подібну думку».
-

СИТУАЦІЯ 3

Учитель дає учневі завдання, а той не хоче його виконувати і при цьому заявляє: «Я не хочу це робити!» - Якою має бути реакція вчителя?

1. «Не хочеш - примусимо!»
  2. «Для чого ж ти тоді прийшов вчитися?»
  3. «Тим гірше для тебе, залишайся неуком. Твоя поведінка схоже на поведінку людини, який на зло своєму обличчю хотів би відрізати собі ніс ».
  4. «Ти віддаєш собі звіт в тому, що це може для тебе закінчитися?»
  5. «Не міг би ти пояснити, чому?»
  6. «Давай сядемо і обговоримо - може бути, ти і прав».
-

СИТУАЦІЯ 4

Учень розчарований своїми навчальними успіхами, сумнівається в своїх здібностях і в тому, що йому коли-небудь вдасться як слід зрозуміти і засвоїти матеріал, і каже вчителю: «Як ви думаєте, чи вдасться мені коли-небудь вчитися на відмінно і не відставати від інших хлопців у класі?» - Що повинен на це йому відповісти вчитель?

1. «Якщо чесно сказати - сумніваюся».
  2. «О, так, звичайно, в цьому ти можеш не сумніватися».
  3. «У тебе прекрасні здібності, і я пов'язую з тобою великі надії».
  4. «Чому ти сумніваєшся в собі?»
  5. «Давай поговоримо і з'ясуємо проблеми».
  6. «Багато що залежить від того, як ми з тобою будемо працювати».
-

СИТУАЦІЯ 5

Учень говорить учителеві: «На два найближчих уроку, які ви проводите, я не піду, тому що в цей час хочу сходити на концерт (варіанти: погуляти з друзями, побувати на спортивних змаганнях в якості глядача, просто відпочити від школи)» . - Як потрібно відповісти йому?

1. «Спробуй тільки!»
  2. «Наступного разу тобі доведеться прийти в школу з батьками».
  3. «Це - твоя справа, тобі ж здавати іспит (залік). Доведеться все одно звітувати за пропущені заняття, я потім тебе обов'язково запитаю».
  4. «Ти, мені здається, дуже несерйозно ставишся до занять».
  5. «Можливо, тобі взагалі краще залишити школу?»
  6. «А що ти збираєшся робити далі?»
  7. «Мені цікаво знати, чому відвідування концерту (прогулянка з друзями, відвідування змагання) для тебе цікавіше, ніж заняття в школі».
  8. «Я тебе розумію: відпочивати, ходити на концерти, бувати на змаганнях, спілкуватися з друзями дійсно цікавіше, ніж вчитися в школі. Але я хотіла б знати, чому це так саме для тебе».
-

СИТУАЦІЯ 6

Учень, побачивши вчителя, коли той зайшов до класу, говорить йому: «Ви виглядаєте дуже втомленим». - Як на це повинен відреагувати вчитель?

1. «Я думаю, що з твоєї сторони не дуже пристойно робити мені такі зауваження».
  2. «Так, я погано себе почуваю».
  3. «Не хвилюйся про мене, краще на себе подивися».
  4. «Я сьогодні погано спав, у мене багато роботи».
  5. «Не турбуйся, це не завадить нашим заняттям».
  6. «Ти - дуже уважний, спасибі за турботу!»
-

СИТУАЦІЯ 7

«Я відчуваю, що заняття, які ви ведете, не допомагають мені», - каже учень вчителю і додає: «Я взагалі думаю кинути заняття». - Як на це повинен відреагувати вчитель?

1. «Перестань говорити дурниці!»
  2. «Нічого собі, додумався!»
  3. «Можливо, тобі треба знайти іншого вчителя?»
  4. «Я хотів би докладніше знати, чому у тебе виникло таке бажання?»
  5. «А може нам попрацювати разом над вирішенням твоєї проблеми?»
  6. «Можливо, твою проблему можна вирішити якимось інакше?»
-

СИТУАЦІЯ 8

Учень говорить учителеві, демонструючи зайву самовпевненість: «Немає нічого такого, що я не зміг би зробити, якби захотів. У тому числі мені нічого не варто засвоїти і викладаємий вами предмет». - Якою має бути на це репліка вчителя?

1. «Ти занадто добре думаєш про себе».
  2. «З твоїми-то здібностями? - Сумніваюся!»
  3. «Ти, напевно, відчуваєш себе досить впевнено, якщо заявляєш так?»
  4. «Не сумніваюся в цьому, знаю, що якщо ти захочеш, то у тебе все вийде».
  5. «Це, напевно, вимагатиме від тебе великої напруги».
  6. «Зайва самовпевненість шкодить справі».
-

СИТУАЦІЯ 9

У відповідь на відповідне зауваження вчителя учень говорить, що для того, щоб засвоїти навчальний предмет, йому не потрібно багато працювати: «Мене вважають досить здатною людиною». - Що повинен відповісти йому на це вчитель?

1. «Це думка, якій ти навряд чи відповідаєш».
  2. «Ті труднощі, які ти випробовував, і твої знання ніяк не свідчать про це».
  3. «Багато людей вважають себе досить здатними, але далеко не всі на ділі такими є».
  4. «Я радий (а), що ти такої високої думки про себе».
  5. «Це тим більш має змусити тебе докладати більше зусиль в навчанні».
  6. «Це звучить так, як ніби ти сам не дуже віриш у свої здібності».
-

СИТУАЦІЯ 10

Учень говорить учителеві: «Я знову забув принести зошит (виконати домашнє завдання і т.п.)». - Як слід на це відреагувати вчителю?

1. «Ну ось знову!»
2. «Чи не здається тобі це проявом безвідповідальності?»
3. «Думаю, що тобі пора почати ставитися до справи серйозніше».
4. «Я хотів (ла) би знати, чому?»

5. «У тебе, мабуть, не було для цього можливості?»
  6. «Як ти думаєш, чому я кожен раз нагадую про це?»
-

СИТУАЦІЯ 11

Учень в розмові з учителем говорить: «Я хотів би, щоб ви ставилися до мене краще, ніж до інших учнів». - Як повинен відповісти вчитель на таке прохання?

1. «Чому це я повинен ставитися до тебе краще, ніж до всіх інших?»
  1. «Я зовсім не збираюся грати в улюбленців і фаворитів!»
  2. «Мені не подобаються люди, які заявляють так, як ти».
  3. «Я хочу знати, чому я повинна особливо виділяти тебе серед інших?»
  4. «Якби я тобі сказала, що люблю тебе більше, ніж інших учнів, то ти відчував би себе від цього краще?»
  5. «Як ти думаєш, як насправді я до тебе ставлюся?»
-

СИТУАЦІЯ 12

Учень, висловивши вчителю свої сумніви з приводу можливості гарного засвоєння викладаємого ним предмета, говорить: «Я сказав вам про те, що мене турбує. Тепер ви скажіть, в чому причина цього і як мені бути далі? » - Що повинен на це відповісти вчитель?

1. «У тебе, як мені здається, комплекс неповноцінності».
  2. «У тебе немає ніяких підстав для занепокоєння».
  3. «Перш, ніж я зможу висловити обґрунтовану думку, мені необхідно краще розібратися в суті проблеми».
  4. «Давай почекаємо, попрацюємо і повернемося до обговорення цієї проблеми через деякий час. Я думаю, що нам вдасться її вирішити ».
  5. «Я не готова зараз дати тобі точну відповідь, мені треба подумати». :
  6. «Не хвилюйся, і у мене свого часу нічого не виходило».
-

СИТУАЦІЯ 13

Учень говорить учителеві: «Мені не подобається те, що ви говорите і захищаєте на заняттях». - Яким має бути відповідь вчителя?

1. «Це - погано».
  2. «Ти, напевно, в цьому не розбираєшся».
  3. «Я сподіваюся, що в подальшому, в процесі наших занять твоя думка зміниться».
  4. «Чому?»
  5. «А що ти сам любиш і готовий захищати?»
  6. «На смак і колір товариша немає».
  7. «Як ти думаєш, чому я це говорю і захищаю?»
-

СИТУАЦІЯ 14

Учень, явно демонструючи своє погане ставлення до кого-небудь з товаришів по класу, каже: «Я не хочу працювати (вчитися) разом з ним». - Як на це повинен відреагувати вчитель?

1. «Ну і що?»
2. «Нікуди не дінешся, все одно доведеться».
3. «Це нерозумно з твого боку».
4. «Але він теж не захоче після цього працювати (вчитися) з тобою».
5. «Чому?»
6. «Я думаю, що ти не правий».

Оцінка результатів і висновки

Кожна відповідь випробуваного - вибір їм того або іншого із запропонованих варіантів - оцінюється в балах відповідно до ключа, представленого в таблиці. Зліва по вертикалі в цій таблиці своїми порядковими номерами вказані педагогічні ситуації, а справа зверху також по порядку їх слідування представлені альтернативні відповіді на ці ситуації. У таблиці наведені бали, якими оцінюються різні варіанти відповідей на ситуації.

Ключ до методики «Педагогічні ситуації».

Порядковий номер ситуації	Обраний варіант відповіді та його оцінка в балах							
	1	2	3	4	5	6	7	8
1	4	3	4	2	5	5	—	—
2	2	2	3	3	5	5	—	—
3	2	3	4	4	5	5	—	—
4	2	3	3	4	5	5	—	—
5	2	2	3	3	2	4	5	5
6	2	3	2	4	5	5	—	—
7	2	2	3	4	5	5	—	—
8	2	2	4	5	4	3	—	—
9	2	4	3	4	5	4	—	—
10	2	3	4	4	5	5	—	—
12	2	3	4	5	4	5	—	—
13	3	2	4	4	5	4	5	—
14	2	2	3	4	4	5	—	—

Примітка. Вільні відповіді оцінюються окремо, і відповідні оцінки додаються до загальної суми балів.

Здатність правильно вирішувати педагогічні комунікативні проблеми визначається за сумою балів, набраної випробуванним по всім 14 педагогічним ситуаціям, поділеній на 14. + Якщо отримана оцінку вище 4,5 бала, то педагогічні здібності (за даною методикою) вважаються високорозвиненими. Якщо середня оцінка знаходиться в інтервалі від 3,5 до 4,4 бала, то педагогічні здібності вважаються середньорозвиненими. Нарешті, якщо середня оцінка

виявилася менше, ніж 3,4 бала, то педагогічні здібності випробуваного розглядаються як слаборозвинені. За результатами тестування сформулюйте висновок про рівень розвитку у Вас педагогічних комунікативних здібностей.

2. Прочитайте уривок. Як Ви вважаєте, чи добру пораду дав сину граф? Які б рекомендації дали ви педагогам в побудуванні їх спілкування?

У XVIII ст. відомий політик граф Честерфілд, готуючи сина до дипломатичної кар'єри, писав йому: «Розмовляючи з людьми, завжди дивися їм у вічі; якщо ти цього уникаєш, люди починають думати, що ти вважаєш себе в чомусь винуватим; до того ж ти втрачаєш можливість дізнаватися за виразом обличчя, яке враження на них справляють твої слова».

---

3. Наведіть приклади подолання бар'єрів педагогічного спілкування:

“Бар'єр” нерозуміння — для запобігання цього «бар'єра» треба говорити просто, правильно структурувати інформацію.

Моральний “бар'єр” — _____

“Бар'єр” авторитету — _____

“Бар'єр” побоювання класу — _____

“Бар'єр” побоювання педагогічних оцінок — _____

“Бар'єр” звуження функцій педагогічного спілкування” — _____

Питання для обговорення:

1. Які функції виконує спілкування у роботі педагога?
2. Який зі стилів педагогічного спілкування є найоптимальнішим? Чи можна сказати, що це залежить від вимог ситуації? Наведіть приклади, в яких доцільним був би авторитарний стиль, а в яких — ліберальний.

- 3.** Перелічіть вербальні та невербальні засоби спілкування педагога. Доведіть значення невербального спілкування у педагогічній роботі.

Тема 7. Педагогічний колектив та відносини у ньому

Мета: Ознайомити здобувачів освіти з особливостями педагогічного колективу, стосунків у ньому та його ролі у формуванні особистостей дітей.

1. Основні проблеми, які виникають у педагогічному колективі на кожному етапі його розвитку.
2. Взаємозв'язок між членами колективу в спільній діяльності. Взаємодія між колегами. Співпраця у навчально-виховній діяльності.
3. Особливості взаємовідносин педагога з керівництвом навчального закладу.
4. Соціально-психологічний клімат у педагогічному колективі.

Рекомендована література:

1. Власова О.І. Педагогічна психологія: Навч. посібник. Київ : Просвіта, 2013. 480 с.
2. Каплінський В. В. 100 складних ситуацій на уроках та поза уроками: шукаємо рішення: Навч. посіб. для майбут. вчителів. 6-е вид. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. 80 с.
3. Кузьминський А. І., Омеляненко В. Л. Педагогіка : Підручник. Київ : Знання, 2017. 447 с.
4. Мільто Л. О. Теорія і технологія розв'язання педагогічних задач : навч. посіб. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2013. 156 с.
5. Сергєєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасєка О. В. Педагогічна психологія. Навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 168 с.
6. Токарева Н.М. Основи педагогічної психології: навчально-методичний посібник. Кривий Ріг, 2013. 223 с.

1. Продовжити речення:

Колектив як соціально діюча система має виконувати певні _____: організаторська, яка спрямована на об'єднання членів колективу з метою _____, виховна, яка спрямована на створення оптимальних _____ для виховання, психічного і соціального _____, стимулююча, яка спрямована на формування _____, функція регулювання _____ та розвиток кожної особистості і колективу в цілому.

2. Заповніть таблицю за обраною періодизацією розвитку колективу:

Етапи розвитку колективу	Характеристика

3. Обґрунтуйте свою позицію. Виходячи з позиції «Якби директором школи був я», що б ви робили, аби забезпечити умови для розвитку шкільного колективу і його впливу на особистість учнів.

---

4. Проаналізуйте педагогічні ситуації:

1. Ви плануєте першу зустріч з педколективом. Вам пропонують сказати про себе декілька слів на педраді. Як ви підготуєтесь до цього повідомлення? Що вважаєте важливим при першій зустрічі? Що розкажете про себе?

---

2. Ви наймолодший педагог у колективі, тому досвідчені педагоги ставляться до вас зверхньо, постійно повчають, навіть у тих питаннях, в яких, вам здається, ви розбираєтесь досить добре. Опишіть власну стратегію поведінки у даній ситуації. Що скажете старшим колегам?

---

3. Керівник закладу звертається до вас в перші дні вашої роботи: “У нас досить творчий колектив, в якому всі роблять свій внесок у нашу спільну справу покращення нашого життя у цих стінах. При цьому проявляють ініціативу, а не чекають моїх розпоряджень. Що ви можете пропонувати нашому колективу?” Що відповісте керівнику? Яка ваша стратегія поведінки?

---

4. Якось при особистій зустрічі керівник закладу заявляє вам: “З такими установками і життєвими принципами вам буде важко влитися в наш колектив”. Що скажете у відповідь? Як будете діяти?

Питання для обговорення:

1. Яку роль у вихованні дітей, на вашу думку, відіграє педколектив і особливості відносин у ньому?
2. В чому полягають причини конфліктних ситуацій між педагогічним колективом і дитячим? Як їх можна подолати?

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДО 1 МОДУЛЮ:

1. *Педагогіка – це:*

- а) особлива сфера суспільної діяльності з виховання людини, складовими частинами якої є освіта та навчання;
- б) наука про виховання людини;
- в) цілеспрямований та організований процес формування особистості.

2. *Походження поняття “педагог”*

- а) педагогами називали рабів, що виводили в Древній Греції дітей до школи;
- б) педагогами називали древньогрецьких філософів, що мали учнів;
- в) педагогами називали священнослужителів, що читали проповіді народу.

3. *Основні педагогічні категорії:*

- а) загальна педагогіка, історія педагогіки, методика вивчення окремих дисциплін;
- б) народна педагогіка, духовна педагогіка, світська педагогіка;
- в) навчання, виховання, освіта, розвиток.

4. *Предметом педагогіки є:*

- а) підготовка підростаючого покоління до життя;
- б) розробка правил, рекомендацій щодо реалізації навчання та виховання;
- в) процес цілеспрямованого розвитку і формування людської особистості в умовах її навчання, виховання й освіти.

5. *Завдання педагогіки:*

- а) передати зростаючій людині знання, вміння, навички під час освітнього процесу;
- б) застосування найоптимальніших методів та засобів виховання та навчання людей у різні вікові періоди;
- в) визначення мети та завдань виховання; дослідження методів і форм організації навчально-виховного процесу; вироблення нових педагогічних технологій.

6. *Назвати розділи загальної педагогіки:*

- а) теоретична педагогіка та практична педагогіка;
- б) дошкільна педагогіка, педагогіка загальноосвітньої школи та педагогіка ВШ;
- в) загальні основи педагогіки, теорія навчання, теорія виховання, школознавство.

7. *Вкажіть на зайве поняття:*

- а) загальна педагогіка;
- б) сучасна педагогіка;
- в) спеціальна педагогіка;
- г) методика викладання математики.

8. *Навчання – це:*

- а) цілеспрямована взаємодія вчителя й учнів, у процесі якої засвоюються знання, формуються вміння та навички;
- б) цілеспрямована передача педагогом учням знань, умінь і навичок;
- в) передача умінь і навичок від одного покоління до іншого, що визначає культурну та наукову еволюцію людства.

9. *Виховання – це:*

- а) процес передачі дітям знань про норми та правила поведінки людей у суспільстві;
- б) педагогічний процес, у ході якого здійснюється цілеспрямований вплив на особистість із метою формування певних якостей;
- в) передача підростаючому поколінню культурно-історичного досвіду народу з метою підвищення його культурного рівня та соціалізації.

10. *Освіта – це:*

- а) процес засвоєння знань, умінь, навичок, що відбувається в освітньому середовищі під цілеспрямованими впливами педагогів;
- б) формування педагогами моральних та інтелектуальних якостей зростаючої особистості в процесі їх активної взаємодії;
- в) процес і результат оволодіння системою наукових знань, умінь і навичок, формування на їх основі світогляду, моральних якостей особистості, розвитку її творчих сил і здібностей.

11. *Розвиток – це:*

- а) пристосування людини до оточуючого світу, що проявляється в зростанні і ускладненні його психіки та організму;
- б) ряд внутрішньо пов'язаних, послідовних і прогресивних змін, що відбуваються з організмом та психікою людини від народження і до кінця життя;
- в) процес використання природних задатків людини, які виявляються у процесі життя і сприяють соціалізації людини.

12. *Систему педагогічних наук складають:*

- а) загальні основи педагогіки, теорія навчання, теорія виховання, школознавство;
- б) педагогіка, психологія, анатомія, фізіологія, філософія, соціологія;
- в) загальна педагогіка, вікова педагогіка, соціальна, спеціальна педагогіка, історія педагогіки, порівняльна педагогіка.

13. *Метод педагогічного дослідження – це:*

- а) шлях, спосіб пізнання педагогічної діяльності;
- б) усвідомлене уявлення кінцевого результату певної діяльності;
- в) виявлення закономірностей і законів педагогічного дослідження.

- 14. *Що таке метод педагогічного спостереження?:***
- а) спосіб дослідження педагогічних процесів формування особистості;
  - б) спеціально організоване сприймання педагогічного процесу в природних умовах;
  - в) здійснення перетворюючих дій, спрямованих на вирішення дослідницьких завдань.
- 15. *Назвати методи педагогічних досліджень:***
- а) бесіда, диспут, дискусія, педагогічна вимога, виховна ситуація;
  - б) педагогічне спостереження, бесіда, інтерв'ю, експеримент, вивчення продуктів діяльності, тестування;
  - в) метод моделювання, метод реєстрування, метод ранжування.
- 16. *Об'єктом педагогічного дослідження є:***
- а) педагогічні явища, факти, з яких складається педагогічний процес;
  - б) пошук шляхів удосконалення педагогічного процесу;
  - в) якість знань, умінь і навичок.
- 17. *Індивідуальність – це:***
- а) найвищий рівень культури, що досягається довгим кропітким процесом виховання в освітніх закладах;
  - б) унікальні особливості мислення та світогляду певної людини, що проявляються в її поведінці;
  - в) сукупність зовнішніх і внутрішніх особливостей людини, що формують її своєрідність, відмінність від інших людей.
- 18. *Особистістю людина стає тоді, коли:***
- а) досягає вісімнадцятирічного віку;
  - б) самостійно та свідомо керує своєю поведінкою;
  - в) особистістю кожна людина є з народження.
- 19. *Від народження дитина отримує:***
- а) потреби, інтереси, навички;
  - б) задатки для розвитку певних здібностей;
  - в) нічого не отримує, з народження людина *tabula rasa* (чиста дошка).
- 20. *Індивідуальні властивості особистості формуються під впливом:***
- а) в основному спадковості, виховання тільки допомагає розвинути задатки;
  - б) оточуючого середовища та виховання, які здатні сформувати з індивіда людську особистість;
  - в) природних задатків, суспільних обставин, виховання і діяльності самої дитини.

21. *Рушійними силами процесу розвитку особистості є:*

- а) природні задатки дитини;
- б) вимоги дорослих;
- в) протиріччя між потребами особистості та можливостями для їх досягнення.

22. *Назвіть пропущені джерела педагогіки:*

- а) народна педагогіка;
- б) твори вчених-філософів;
- в) .....

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

Дидактика

Тема 8. Теорія навчання

Мета: Ознайомити здобувачів освіти із сутністю, основними принципами дидактики, закономірностями процесу навчання та факторами його успішності.

1. Сутність поняття “дидактика”. Основні дидактичні концепції та принципи.
2. Поняття про процес навчання
3. Чинники засвоєння учнями знань

Рекомендована література:

1. Волкова Н. П. Педагогіка : Посібник. Вид. 2-ге, перероб., доп. Київ : Академвидав, 2007. 616 с.
2. Зайченко І. В. Педагогіка. Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. Київ : Освіта України, 2006. 528 с.
3. Кузьминський А. І., Омеляненко В. Л. Педагогіка : Підручник. Київ : Знання, 2017. 447 с.
4. Максимюк С.П. Педагогіка: Навчальний посібник. Київ : Кондор, 2005. 667 с.
5. Наволокова Н. П., Андрєєва В. М. Практична педагогіка. 99 схем і таблиць. Харків : Вид. група «Основа», 2010. 117 с. (Серія «Золота педагогічна скарбниця»)
6. Фіцула М. М. Педагогіка : навч. посіб. 3-тє вид., стер. Київ : Академвидав, 2010. 560 с.

1. Визначте основні завдання дидактики:

Задачі дидактики як теорії	Задачі дидактики як практичної науки

2. Визначте поняття дидактичної системи та охарактеризуйте основні системи. За бажанням подумайте про тенденції зміни дидактичних концепцій у майбутньому.

Дидактична система — _____
_____
_____

Традиційна дидактична система — _____

_____

Педагогічна дидактична система — _____

_____

Сучасна дидактична система — _____

_____

Дидактична система майбутнього — _____

_____

3. Визначте зміст структурних компонентів процесу навчання:

	Сутність та зміст
цільовий	
стимулюючо-мотиваційний	
змістовий	
операційно-дієвий	
контрольно-регулюючий	
оцінно-результативний	

4. Визначте форми учіння та викладання.

Форми викладання як діяльності педагога	Форми учіння як діяльності учня

Тема 9. Форми організації педагогічного процесу

Мета: Ознайомити здобувачів освіти з основними формами організації педагогічного процесу та їх особливостями.

1. З історії розвитку організаційних форм навчання
2. Зародження класно-урочної системи навчання в Україні.
3. Основні спільні та відмінні ознаки індивідуальної, групової, масової форм організації навчальної діяльності учнів.
4. Традиційні форми організації навчання – їх переваги та недоліки.
5. Нетрадиційні та інноваційні форми організації навчання.
6. Структура уроку. План уроку та особливості його складення.
7. Підготовка до уроку.
8. Позаурочні форми організації навчання. Організація та можливі проблеми реалізації.
9. Домашня робота та особливості її організації. Помилки у організації самостійної роботи.

Рекомендована література:

1. Волкова Н. П. Педагогіка : Посібник. Вид. 2-ге, перероб., доп. Київ : Академвидав, 2007. 616 с.
2. Зайченко І. В. Педагогіка. Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. Київ : Освіта України, 2006. 528 с.
3. Кузьминський А. І., Омеляненко В. Л. Педагогіка : Підручник. Київ : Знання, 2017. 447 с.
4. Максимюк С.П. Педагогіка: Навчальний посібник. Київ : Кондор, 2005. 667 с.
5. Наволокова Н. П., Андрєєва В. М. Практична педагогіка. 99 схем і таблиць. Харків : Вид. група «Основа», 2010. 117 с. (Серія «Золота педагогічна скарбниця»)
6. Фіцула М. М. Педагогіка : навч. посіб. 3-тє вид., стер. Київ : Академвидав, 2010. 560 с.

1. Дайте визначення. Урок – це _____

Нетрадиційний урок _____

---

2. Виконати педагогічне завдання.

Установіть відповідність між критеріями та класифікацією уроків:

1. За методами проведення.

2. За етапами навчальної діяльності.

3. За дидактичною метою

4. За характером пізнавальної діяльності учнів

А. Урок накопичення фактів, урок формування понять, урок осмислення і узагальнення, урок закріплення знань, урок застосування знань.

Б. Урок засвоєння нових знань, урок формування умінь та навичок, урок застосування знань, умінь та навичок, урок узагальнення і систематизації знань, урок перевірки, оцінювання та корекції ЗУН, комбінований урок.

В. Урок-бесіда, урок-семінар, урок-самостійна робота, урок-лекція, кіно-урок.

Г. Вступний урок, урок первинного ознайомлення з матеріалом, урок формування понять, виведення законів і правил; уроки застосування знань на практиці, уроки повторення й узагальнення, контрольні уроки.

Д. Урок-прес-конференція, урок-КВК, урок-театралізація, урок-змагання.

1 -	2 -	3 -	4 -
-----	-----	-----	-----

3. Розв'яжіть педагогічне завдання.

Оберіть будь яку тему уроку по обраному предмету:

Сформулюйте мету уроку:

Освітня

Виховна

Розвивальна

---

4. Продумайте шляхи та можливості оптимізації форм організації уроку.

Якби ви відкрили власну авторську школу, які форми навчання пропонували б як основні, як додаткові та нетрадиційні.

Тема 10. Методи і засоби навчання

Мета: Закріпити та узагальнити знання здобувачів освіти основних методів та засобів навчання та особливостей їх застосування.

1. Класифікації методів навчання.
2. Методи організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності
3. Методи стимулювання навчальної діяльності учнів
4. Засоби навчання.
5. Ефективність різних методів навчання та її фактори.
6. Нетрадиційні методи навчання.

Рекомендована література:

1. Бондаревская Е. В., Кульневич С. В., Педагогика: личность в гуманистических теориях и системах воспитания : учеб. пособие. Ростов-на-Дону, 1999. 160 с.
2. Зайченко І. В. Педагогіка. Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. Київ : Освіта України, 2006. 528 с.
3. Кузьминський А. І., Омеляненко В. Л. Педагогіка : Підручник. Київ : Знання, 2017. 447 с.
4. Максимюк С. П. Педагогіка: Навчальний посібник. Київ : Кондор, 2005. 667 с.
5. Наволокова Н. П., Андреева В. М. Практична педагогіка. 99 схем і таблиць. Харків : Вид. група «Основа», 2010. 117 с. (Серія «Золота педагогічна скарбниця»)
6. Фіцула М. М. Педагогіка : навч. посіб. 3-тє вид., стер. Київ : Академвидав, 2010. 560 с.

1. Співвіднесіть типи класифікацій методів навчання з переліком методів:

Класифікації	Типи методів
за джерелами передачі й характером сприйняття інформації	методи оволодіння знаннями, формування умінь і навичок, застосування отриманих знань, умінь і навичок
за основними дидактичними завданнями, які необхідно вирішувати на конкретному етапі навчання	індуктивний, дедуктивний, традуктивний, аналітичний, синтетичний, порівняння, узагальнення, конкретизації і виділення головного
за характером пізнавальної діяльності	словесні, наочні та практичні
на основі внутрішнього логічного шляху засвоєння знань	пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, проблемного викладу, частково-пошукові, дослідницькі

2. Розподіліть методи за групами:

Пояснення, Графічні роботи, Ілюстрування, Дослідні роботи, Інструктаж, Демонстрування, Метод пізнавальних ігор, Розповідь, Метод проекту, Метод навчальної дискусії, Спостереження, Лекція, Метод опори на життєвий досвід учнів, Бесіда, Робота з підручником, Метод забезпечення успіху в навчанні, Вправи, Лабораторні роботи, Методи стимулювання обов'язку і відповідальності в навчанні.

Словесні методи навчання	
Наочні методи навчання	
Практичні методи навчання	
Методи стимулювання навчальної діяльності учнів	

3. Заповнити таблицю. Визначте дії вчителя та учнів при організації різних видів навчання

Пояснювально-ілюстративне навчання	
Діяльність педагога	Діяльність учня
Проблемне навчання	
Діяльність педагога	Діяльність учня

2. Йде урок математики. Діти закривають очі й опускають голови на руки. Учитель таємниче говорить: «Я задумав число, додав 5, вийшло 8. Покажіть на пальчиках, яке число я задумав». Діти показують, не піднімаючи голови і не відкриваючи очей. Учитель проходить рядами, доторкається до дитячій рук і хвалить кожного пошепки. За вдалу відповідь, правильне розв'язання учитель хвалить дитину, потискаючи їй руку.

Питання:

1. Які елементи педагогічної техніки задіяв учитель?
2. Які методи і прийоми використовує?
3. Який стиль спілкування обрав вчитель?

3. - Закінчили вправу. Розгорніть підручник на сторінці 18. Це ваше домашнє завдання. Будь ласка, починайте працювати.

- А як працювати? Що писати? - питає учень.

- Підручник відкрий, там усе видно.

Лунає дзвоник. - Так, усі встали, урок закінчено.

Питання:

1. Зробіть висновок щодо ефективності запропонованого завершального етапу.
2. Які методи та прийоми використала вчителька?

Питання для обговорення:

1. Хто визначає зміст освіти, які фактори впливають на нього? Проаналізуйте зміст сучасної середньої освіти з точки зору учня або дорослої людини, яка вже закінчила школу.
2. Чим обумовлена необхідність застосування різноманітних методів навчання в освітньому процесі? Чи може бути універсальний метод навчання, однаково ефективний у всіх випадках?
3. Чи збідняє або збагачує арсенал методів навчання дистанційна його форма?

Тема 11. Проблема відставання у навчанні

Мета: Ознайомити здобувачів освіти з основними проблемами навчання невстигаючих дітей, з напрямками та методами допомоги їм у покращенні рівня їх знань та вмінь.

1. Проблема відставання учнів у навчанні. Ознаки відставання.
2. Причини відставання у навчанні.
3. Подолання неуспішності школярів. Методи підвищення успішності.
4. Здійснення профілактики низької успішності на різних етапах уроку.
5. Профілактика відставання у навчанні у дітей-дошкільників.
6. Класи корекції та принципи і методи роботи в них.
7. Діагностика причин відставання у навчанні.
8. Організація часу та режиму навчання і відпочинку невстигаючих учнів.

Рекомендована література:

1. Власова О.І. Педагогічна психологія: Навч. посібник. Київ : Просвіта, 2013. 480 с.
2. Каплінський В. В. 100 складних ситуацій на уроках та поза уроками: шукаємо рішення: Навч. посіб. для майбут. вчителів. 6-е вид. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. 80 с.
3. Кузьминський А. І., Омеляненко В. Л. Педагогіка : Підручник. Київ : Знання, 2017. 447 с.
4. Мільто Л. О. Теорія і технологія розв'язання педагогічних задач : навч. посіб. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2013. 156 с.
5. Сергєєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасєка О. В. Педагогічна психологія. Навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 168 с.
6. Фіцула М. М. Педагогіка : навч. посіб. 3-тє вид., стер. Київ : Академвидав, 2010. 560 с.

1. Поясніть сутність понять, що стосуються навчальної неуспішності та надайте приклади:

Педагогічна профілактика — _____

_____

Педагогічна діагностика — _____

_____

Педагогічна терапія — _____

_____

Виховний вплив — _____

---

2. Надайте декілька рекомендацій по роботі педагога з невстигаючим учнем у класі. Яким чином здійснювати індивідуальний підхід?

---

3. Проаналізуйте ситуації:

1. П'ятикласник Андрій учився абияк, на уроках був неухважний, домашніх завдань майже ніколи не виконував. Та коли в класі з'явилась студентка-практикантка Світлана Василівна, він почав ставитись до навчання інакше. Вивчивши напам'ять заданий додому вірш, Андрій зрадів, коли Світлана Василівна назвала його прізвище, а ще більше— коли вона похвалила його і оголосила, що ставить десять балів. Раптом з задньої парти пролунав суворий голос вчительки української мови Віри Григорівни: «Йому й п'яти цілком вистачить!»

Питання:

Як має відреагувати Світлана?

---

2. П'ятикласник погано вчиться. і вкотре не виконав домашнього завдання. Іван Семенович докоряє йому: «Олеже, як ти допускаєш, щоб тобі весь час ставили двійки?» Хлопець відповідає: «А я стану великим футболістом і гратиму в зарубіжних клубах. Мені плататимуть там великі гроші без вашої освіти!»

Питання:

Як ви вчините на місці Івана Семеновича?

---

3. На уроці вчитель перевіряв домашнє завдання з допомогою фронтального опитування, яке проходило у досить швидкому темпі. Павло К. не зміг швидко зорієнтуватися в питаннях і сказав учителю, що йому треба подумати. На що вчитель відповів: "Нічого думати, треба відповідати". Хлопець перестав зовсім відповідати на уроці.

Питання:

Як ви оцінюєте дії вчителя у даному випадку? Охарактеризуйте негативні та позитивні сторони методу.

Питання для обговорення:

1. Чому деякі люди, що досягли значних успіхів у певних науках, були серед невстигаючих, коли навчалися у школі?
2. Існує думка, що найбільших успіхів після школи досягають саме "трійочники". На чому полягає така думка, чи можна з цим погодитися?
3. Якщо дитині, що не встигає навчатися порівняно з більшістю однолітків, не допомогти до школи або у молодших класах школи, надалі всі старання педагогів та батьків будуть марними. Чи правдиве це твердження?

Тема 12. Контроль та оцінювання успішності у навчанні

Мета: Ознайомити здобувачів освіти з принципами, напрямками та методами поточного та підсумкового контролю, визначити шляхи його оптимізації та навчитися організації основних видів контролю.

1. Чи може контроль не викликати негативних емоцій? Як це забезпечити?
2. Методичні основи організації тестового контролю знань.
3. Помилки контролю та їх уникнення.
4. Принципи складення перевірочних тестів. Основні помилки.
5. Шкали оцінювання – їх переваги та недоліки.
6. Нетрадиційні та інноваційні методи контролю якості знань.

Рекомендована література:

1. Бондаревская Е. В., Кульневич С. В., Педагогика: личность в гуманистических теориях и системах воспитания : учеб. пособие. Ростов-на-Дону, 1999. 160 с.
2. Зайченко І. В. Педагогіка. Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. Київ : Освіта України, 2006. 528 с.
3. Кузьминський А. І., Омеляненко В. Л. Педагогіка : Підручник. Київ : Знання, 2017. 447 с.
4. Максимюк С. П. Педагогіка: Навчальний посібник. Київ : Кондор, 2005. 667 с.
5. Наволокова Н. П., Андреева В. М. Практична педагогіка. 99 схем і таблиць. Харків : Вид. група «Основа», 2010. 117 с. (Серія «Золота педагогічна скарбниця»)
6. Фіцула М. М. Педагогіка : навч. посіб. 3-тє вид., стер. Київ : Академвидав, 2010. 560 с.

1. Співвіднесіть види контролю та їх опис:

1) <i>попередній</i>		здійснюється після вивчення розділів програми і має своїм завданням перевірку, оцінку і корекцію засвоєння певної системи знань, умінь і навичок
2) <i>побіжний контроль</i>		здійснюється наприкінці навчальної чверті з метою обліку успішності учнів за даний період
3) <i>періодичний або тематичний</i>		здійснюється в процесі вивчення нового матеріалу і має своїм завданням виявити якість засвоєння учнями знань, умінь і навичок з метою їх корекції
4) <i>підсумковий</i>		здійснюється наприкінці навчального року з метою обліку успішності кожного учня за рік
5) <i>заключний</i>		здійснюється перед вивченням нового матеріалу і передбачає виявлення якості опорних знань, умінь і навичок з метою їх актуалізації і корекції.

1. Проаналізуйте причини неадекватного оцінювання знань. До чого це може привести і як це подолати?

Причина	Наслідки	Шляхи подолання
Завищена оцінка		
Жалість до неуспішної у навчанні дитини	Якщо інколи, то підвищення впевненості дитини у своїх силах	Працювати з причиною неуспішності
Висока оцінка “по інерції”, за попередню старанність		
Занижена оцінка		
Дитина погано поводить під час занять	Низька оцінка ще більше знизить навчальну мотивацію	
Вчителю здається, що учень списав відповідь		

2. Складіть 5-7 тестових завдань за обраною темою з курсу педагогіки:

1. _____
 _____
 _____

2. _____
 _____
 _____

3.

4.

5.

6.

7.

---

3. Проаналізуйте ситуації:

1. У клас прийшла нова вчителька з хімії. Уже через два тижні одна з кращих учениць , «стабільна відмінниця», почула категоричне: «Більше десяти балів у мене не одержиш!» І що ж? Незабаром у щоденнику школярки з'явилися не тільки «десятки», а й «сімки» ... І зовсім не тому, що вчителька до неї ставилася несправедливо: просто в дівчини пропало бажання займатися хімією, як кажуть — не лежить душа.

Питання:

1. Яких помилок припустився педагог в оцінці знань учнів?
2. Чи правильно, що вчительське «не здолає», «не зможе» здатне заморозити сили, загальмувати рух особистості вперед?

---

2. На уроці іноземної мови вчителька, звертаючись до Наталки, попереджає: «Приготуйся. Зараз буде опитування. Ось текст, який ти можеш самостійно опрацювати». Оскільки вчителька добре знає про сором'язливість учениці, вона дає їй час подолати схвильованість, зібратися з думками. Більшість учнів у класі вже мають оцінки з цієї теми, а у Наталки оцінки немає - навчання дається їй нелегко.

Питання:

1. У чому полягає педагогічна цінність такої організації перевірки знань?
2. Які установки дає вчитель?
3. Який підхід до організації освіти реалізований у цій ситуації?

---

3. Учитель пише на дошці три нерівноцінних за складністю завдання і говорить класу:

- Сильні! Виконуйте завдання, які написані на лівій частині дошки.
- Слабкі будуть працювати над завданням, яке розміщене на правій частині дошки.
- Всі інші виконують завдання, яке написано посередині ...

Кожному дається право визначити, до якої групи себе віднести, враховуючи свої сили, і яке завдання слід виконувати.

Питання:

1. Які аргументи Ви можете навести на захист чи проти цього прийому?
2. Поясніть сутність принципу індивідуального підходу в діагностиці рівня знань та умінь.

Тема 13. Інноваційні технології навчання

Мета: Поглибити знання здобувачів освіти з питань нових сучасних технологій навчання дітей.

1. Види педагогічної інноватики.
2. Напрямки інноваційної діяльності вчителя.
3. Опір інноваціям у системі освіти та його подолання.
4. Розвиток здібності до інноваційної діяльності у педагогів.
5. Інноваційні форми та методи навчання.
6. Авторські школи та авторські підходи до навчання та виховання дітей.
7. Інтерактивні методи навчання.
8. Психотехніки у навчанні – сутність та особливості застосування.
9. Фасілітація та її окремі техніки.

1. Опишіть інноваційні концепції та підходи декількох (2-3) відомих сучасних педагогів.

Педагог (ПІБ)	Основні положення	Найбільш цікаві нововведення

2. Опишіть зовнішні та внутрішні умови, що впливають на розвиток інноваційної діяльності в системі освіти:

Позитивні умови	Негативні умови
1. Високий творчий потенціал педагогів.	1. Впевненість у тому, що найкраще — перевірене часом.

--	--

3. Продіагностуйте власну готовність до інноваційної діяльності.

Карта педагогічної оцінки здібностей вчителя до інноваційної діяльності.

Оцініть свою готовність до інноваційної діяльності за 5-бальною шкалою.

	I. Мотиваційно-творча спрямованість особистості.	Бали	СР бал
1	Допитливість, творчий інтерес.		
2	Прагнення до творчих досягнень.		
3	Прагнення до лідерства.		
4	Прагнення до отримання високої оцінки творчої діяльності з боку керівників.		
5	Особиста значимість творчої діяльності.		
6	Прагнення до самовдосконалення.		
	II. Креативність педагога.		
7	Продуктування великого числа рішень: варіативність педагогічної діяльності.		
8	Незалежність суджень (не соромиться висловлювати свою думку).		
9	Фантазія, уява (інтелектуальна легкість у поводженні з ідеями).		
10	Здатність відмовитись від стереотипів у педагогічній діяльності, подолати інерцію мислення.		
11	Прагнення до ризику.		
12	Чутливість до проблем у педагогічній діяльності.		
13	Критичність мислення, здатність до оціночних суджень.		
14	Здатність до самоаналізу, рефлексії.		
	III. Оцінка професійних здібностей педагога до здійснення інноваційної діяльності.		
15	Готовність особистості до оволодіння методологією творчої діяльності.		
16	Володіння методами педагогічного дослідження.		
17	Готовність до створення авторської концепції, технології.		
18	Здатність до експериментальної роботи.		
19	Готовність до організації педагогічного експерименту.		
20	Здатність до корекції, перебудови діяльності.		

21	Здатність акумулювати та використовувати досвід творчої діяльності інших педагогів.		
22	Здатність до співпраці та взаємодопомоги у творчій діяльності.		
23	Здатність творчо вирішувати конфлікти.		
	IV. Індивідуальні особливості особистості педагога.		
24	Творча активність.		
25	Працездатність особистості у творчій діяльності.		
26	Рішучість, впевненість в собі.		
27	Відповідальність.		
28	Переконання в соціальній значимості творчої діяльності.		
29	Чесність, правдивість		
30	Здатність до самоорганізації.		

Методика «Здібності педагога до творчого саморозвитку» (І. В. Нікішина).

1	Я прагну вивчати себе.		
2	Я залишаю час для розвитку, як би не був зайнятий роботою і домашніми справами.		
3	Виникаючі перешкоди стимулюють мою активність.		
4	Я шукаю зворотній зв'язок, це допомагає мені пізнати себе.		
5	Я аналізую свою діяльність, виділяючи на це спеціальний час.		
6	Я досліджую свої почуття і досвід.		
7	Я багато читаю.		
8	Я широко дискутую з цікавих для мене питань.		
9	Я вірю в свої можливості.		
10	Я прагну бути більш відкритим новому досвіду.		
11	Я усвідомлюю той вплив, який чинять на мене оточуючі люди.		
12	Я керую своїм розвитком і отримую позитивні результати.		
13	Я отримую задоволення від засвоєння нового.		
14	Зростаюча відповідальність не лякає мене.		
15	Я би поставився позитивно до мого просуванню по службі.		

Оцінювання:

5 балів - дане твердження повністю відповідає дійсності;

4 бали - скоріше відповідає, ніж ні;

3 бали - і так, і ні;

2 бали - скоріше не відповідає;

1 бал - не відповідає.

Підведення підсумків:

75-55 балів. Активний саморозвиток.

54-36 балів. Відсутня чітка система саморозвитку, орієнтація на розвиток залежить від різних умов.

35-15 балів. Зупинений саморозвиток.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДО 2 МОДУЛЮ:

Загальні питання дидактики, дидактичні принципи

1. Виберіть правильну відповідь. В якому розумінні ми вживаємо термін "дидактика":

- а) розділ педагогіки, що вивчає теорію освіти і навчання;
- б) частина педагогіки, що розглядає питання викладання окремих дисциплін;
- в) процес навчання;
- г) теорія навчання і виховання?

2. Термін "дидактика" ввів у науковий обіг:

- а) Рильке; б) Ратке; в) Коменський; г) Бекон.

3. Яке із запропонованих визначень відповідає поняттю «знання»:

- а) здатність людини свідомо виконувати ту чи іншу дію;
- б) автоматизована дія, що, як правило, здійснюється без участі свідомості;
- в) погляди, що перетворилися на внутрішню позицію людини;
- г) основні факти і теоретичні узагальнення, що з них витікають

4. Виберіть правильну відповідь. До змісту освіти входять такі форми знань:

- а) факти, поняття, закони, теорії;
- б) фактичний матеріал, результати пізнання світу, методи дослідження, пізнавальні завдання;
- в) теоретичні знання, практичні уміння, досвід діяльності, методи дослідження;
- г) основні факти і теоретичні узагальнення, що з них витікають.

5. Завершіть речення. Книга, яка поглиблює, уточнює та урізноманітнює навчальну інформацію – це _____.

6. З перелічених понять виберіть ті, які означають основні категорії дидактики:

- а) виховання; б) освіта; в) розвиток; г) знання; д) уміння; е) викладання; є) навчання; ж) навички; з) урок; и) клас; і) учіння; ї) мета; й) зміст.

7. Допишіть речення.

Зміст освіти відображається у таких державних документах: _____

---

8. Які є види освіти за змістом:

- а) дошкільна, загальна середня, професійно-технічна, вища, післядипломна;
- б) загальна, спеціальна, вища;
- в) вища, педагогічна, гуманітарна, природнича;
- г) політехнічна, професійна, загальна?

9. Освітня функція навчання передбачає:

- а) опанування учнями науковими знаннями у вигляді фактів, понять, законів, теорій;
- б) розвиток сенсорної, вольової, емоційної, мотиваційної сфер особистості;
- в) формування комплексу якостей особистості;
- г) формування уявлень, потреб, поглядів, переконань, способів поведінки, ідеалів.

10. Вставте пропущені слова.

Діяльність вчителя в процесі навчання ми називаємо _____,
а діяльність учня _____.

11. Допишіть речення.

Формування світогляду, ставлень, звичок, інтересів – це вимога принципу

---

12. Виберіть правильну відповідь. До якого принципу відноситься вимога якомога частіше ставити учням питання типу "чому":

- а) свідомості;
- б) доступності;
- в) науковості;
- г) систематичності;
- д) наочності?

13. Допишіть пропущені основні види навчання:

догматичне, _____, проблемне, _____.

14. Який принцип навчання ілюструє вираз "Чого Івась не навчиться, того Іван не знатиме":

- а) доступності; б) свідомості; в) наочності;
- г) науковості; д) природовідповідності?

15. Встановлення причинно-наслідкових зв'язків відбувається в процесі:

- а) сприймання; б) розуміння; в) осмислення; г) узагальнення.

16. Яка з перелічених педагогічних категорій відображає основні вимоги до організації і здійснення процесу навчання:

- а) методи навчання; б) принципи навчання;
- в) прийоми навчання; г) засоби навчання; д) форми навчання?

17. Який принцип навчання пояснює висловлювання В.О.Сухомлинського:

«Навчання – не механічне перекладання знань з голови вчителя в голову дитини, а складні моральні взаємини, в яких провідною, визначальною рисою є виховання почуттів честі, гідності і на цій основі бажання бути гарним»:

- а) принцип послідовності і систематичності навчання;
- б) принцип виховного характеру навчання;
- в) принцип свідомості й активності навчання;
- г) принцип наочності навчання?

Методи і засоби навчання

1. Визначте ключове слово у формулюванні поняття «метод навчання»:

а) спосіб; б) діяльність; в) вчитель; г) мета.

2. Допишіть пропущені функції методу навчання:

освітня, виховна, _____, _____, контрольньо-корекційна.

3. Здійсніть узагальнення понять: розповідь, лекція, пояснення, інструктаж – це _____.

4. Виберіть правильну відповідь.

Якщо вчителю необхідно здійснити виклад навчального матеріалу, великого за обсягом і складного за логічною побудовою, то йому доцільно використати метод: а) розповідь; б) лекція; в) пояснення; г) інструктаж.

5. Виберіть правильну відповідь.

Вимога образного й емоційного викладу матеріалу найбільш важлива при використанні методу: а) розповідь; б) лекція; в) пояснення; г) інструктаж.

6. Закінчіть речення.

Якщо вчитель у процесі бесіди веде учнів до засвоєння нових знань, то така бесіда називається _____

7. Розділіть, які дії вчителя належать до

1) методу ілюстрації, 2) методу демонстрації:

а) показ малюнків; б) показ об'ємних зображень; в) показ плакатів;
г) показ діючих моделей; д) показ діафільмів; е) показ дослідів;
є) показ портретів; ж) показ кінофільмів?

8. Розташуйте види вправ у логічній послідовності їх застосування:

а) пробні; б) тренувальні; в) ввідні; г) контрольні; д) підготовчі; е) творчі.

---

9. Допишіть пропущені методи:

а) пояснювально-ілюстративний;
б) _____;
в) метод проблемного викладу матеріалу вчителем;
г) _____;
д) _____.

10. Виділіть у дві групи методи стимулювання

1) пізнавального інтересу, 2) обов'язку і відповідальності у навчанні:

а) дидактична гра; б) зацікавлення; в) заохочення; г) покарання; д) створення ситуації успіху; е) педагогічна вимога; є) роз'яснення соціальної значущості навчання; ж) аналіз життєвих ситуацій.

11. Здійсніть узагальнення вказаних понять. Колекції, гербарії, картини, макети, графіки – це _____.

Організаційні форми навчання

1. Виділіть у дві окремі групи 1) загальні і 2) спеціальні форми навчання:

а) урок; б) практикум; в) індивідуальне навчання; г) факультатив; д) групове навчання; е) домашня робота; є) парне навчання.

2. Вставте пропущене поняття.

_____ – це основна форма навчання.

3. Виберіть правильну відповідь. Класно-урочна система запроваджена:

а) Й.Штурмом; б) Я. Коменським; в) Й. Песталоцці; г) В. Ратке.

4. Виберіть правильну відповідь. Основні групи вимог до уроку:

а) дидактичні, навчальні, розвивальні, виховні;
б) дидактичні, виховні, розвивальні, психологічні, гігієнічні;
в) дидактичні, гігієнічні, організаційні, психологічні, виховні.

5. Впишіть пропущене поняття.

_____ – це сукупність, послідовність і зв'язок елементів, з яких складається урок.

6. Здійсніть узагальнення понять.

Інтегрований урок, урок-диспут, урок-залік, урок-аукціон – це _____.

7. Виберіть правильну відповідь. Обговорення доповідей чи повідомлень учнів – це: а) семінар; б) практикум; в) факультатив; г) консультація.

8. Формами навчання є:

а) співбесіда, консультація, самопідготовка;
б) урок, консультація, диспут;
в) співбесіда, практикум, самостійна робота.

9. Виділіть у дві окремі групи елементи 1) попередньої і 2) безпосередньої підготовки вчителя до уроку:

а) складання календарного плану;
б) підготовка матеріальної бази;
в) складання поурочного плану-конспекту;
г) підбір наочних посібників;
д) виконання вправ;
е) формулювання теми і мети уроку;
є) розподіл часу на етапи уроку;
ж) визначення типів уроків у тематичному плані.

10. Допишіть речення. Форма навчання, спрямована на вивчення предметів і явищ шляхом їх безпосереднього сприймання під керівництвом учителя, але за межами школи – це _____.

11. Виберіть правильну відповідь. Відтворення опорних знань, повторення основних фактів і явищ, узагальнення понять, створення системи знань – це структурні елементи уроку:

- а) формування умінь і навичок;
- б) застосування знань, умінь і навичок;
- в) узагальнення і систематизації знань;
- г) засвоєння нових знань.

15. Виберіть правильну відповідь. Основні форми організації навчання в сучасній школі:

- а) лабораторно-бригадна, бел-ланкастерська, групова;
- б) урок, факультатив, домашня робота ;
- в) план Трампа, нестандартний урок, індивідуальна робота;
- г) практикум, екскурсія, демонстрація.

Контроль у навчанні

1. Допишіть пропущене поняття.

_____ – це виявлення, вимірювання та фіксація результатів у вигляді оцінного балу.

2. Виберіть правильну відповідь.

Діагностичн..., виховн..., розвивальн... – це:

- а) функції контролю; б) види контролю;
- в) методи контролю; г) форми контролю.

3. Допишіть пропущені принципи контролю: об'єктивність, регулярність, _____, гласність, всебічність, _____.

4. Допишіть пропущене слово. Умотивованість і об'єктивність оцінки визначають _____ функцію контролю.

5. Виберіть правильну відповідь.

Поточн..., тематичн..., підсумков... – це:

- а) функції контролю; б) види контролю;
- в) методи контролю; г) форми контролю.

6. Допишіть пропущене слово.

Виявлення результатів навчання забезпечує _____ функція контролю.

7. Допишіть пропущене слово.

Використанню результатів контролю для поліпшення навчального процесу сприяє _____ функція контролю.

8. Виберіть правильну відповідь.

Фронтальн..., індивідуальн..., комбінован... – це:

- а) функції контролю; б) види контролю;
- в) методи контролю; г) форми контролю.

9. Здійсніть узагальнення понять.

Попередній, тематичний, періодичний – це _____ контролю.

10. Самостійна перевірка та оцінювання рівня виконання завдань учнями

- а) взаємоконтроль;
- б) рейтинговий контроль;
- в) самоконтроль;
- г) поточний контроль.

11. Виберіть правильну відповідь.

Усн..., письмов..., тестов... – це:

- а) функції контролю; б) види контролю;
- в) методи контролю; г) форми контролю.

12. Вставте пропущене поняття.

_____ – взаємна перевірка учнями усних чи письмових завдань.

13. Допишіть пропущені поняття.

Оцінка успішності учнів складається з _____
_____.

14. Назвіть 4 рівні навчальних досягнень учнів:

---

15. Виберіть ті поняття, які визначають педагогічні вимоги до оцінки:

- а) об'єктивність; б) гласність; в) достатність;
- г) диференційованість; д) тематичність.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3

Теорія виховання

Тема 14. Виховання у цілісному педагогічному процесі

Мета: Ознайомити здобувачів освіти з метою, завданнями, принципами та концепціями виховання

1. Проблема мети виховання
2. Характеристика закономірностей і умов виховання
3. Принципи педагогічного процесу
4. Етапи процесу виховання. Управління процесом виховання
5. Самовиховання, його сутність, умови, етапи, прийоми реалізації
6. Результати виховання.

Рекомендована література:

1. Волкова Н. П. Педагогіка : Посібник. Вид. 2-ге, перероб., доп. Київ : Академвидав, 2007. 616 с.
2. Зайченко І. В. Педагогіка. Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. Київ : Освіта України, 2006. 528 с.
3. Кузьминський А. І., Омеляненко В. Л. Педагогіка : Підручник. Київ : Знання, 2017. 447 с.
4. Максимюк С.П. Педагогіка: Навчальний посібник. Київ : Кондор, 2005. 667 с.
5. Наволокова Н. П., Андреева В. М. Практична педагогіка. 99 схем і таблиць. Харків : Вид. група «Основа», 2010. 117 с. (Серія «Золота педагогічна скарбниця»)
6. Фіцула М. М. Педагогіка : навч. посіб. 3-тє вид., стер. Київ : Академвидав, 2010. 560 с.

1. Назвіть основні задачі виховання та надайте оцінку реалізації даних завдань у сучасній системі освіти (з власного досвіду) за 5-бальною шкалою. Обґрунтуйте, чому, на вашу думку, деякі виховні задачі вирішуються недостатньо.

Задачі виховання	Ступінь реалізованості

--	--

---

2. Перелічіть етапи процесу виховання та опишіть основні напрямки діяльності, що повинен здійснювати педагог на цих етапах.

Етапи процесу виховання	Напрямки діяльності, що повинен здійснювати педагог

3. Визначте позитивні та негативні фактори, що впливають на

результативність процесу виховання.

Позитивні фактори	Негативні фактори

Тема 15. Форми організації виховної роботи, методи виховання

Мета: Ознайомити здобувачів освіти з основними формами та методами організації виховної. .

1. Організаційні форми виховної роботи
2. Масові, групові та індивідуальні форми виховної роботи
3. Позашкільні навчально-виховні заклади
4. Сутність методу і прийому виховання
5. Основні методи виховання.
6. Методи формування суспільної поведінки
7. Методи стимулювання

Рекомендована література:

1. Бондаревская Е. В., Кульневич С. В., Педагогика: личность в гуманистических теориях и системах воспитания : учеб. пособие. Ростов-на-Дону, 1999. 160 с.
2. Волкова Н. П. Педагогіка : Посібник. Вид. 2-ге, перероб., доп. Київ : Академвидав, 2007. 616 с.
3. Дмитренко Л. Виховання обдарованих дітей Палітра педагога. 2007. № 1, 2. С. 34-43.
4. Зайченко І. В. Педагогіка. Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. Київ : Освіта України, 2006. 528 с.
5. Кузьминський А. І., Омеляненко В. Л. Педагогіка : Підручник. Київ : Знання, 2017. 447 с.
6. Фіцула М. М. Педагогіка : навч. посіб. 3-тє вид., стер. Київ : Академвидав, 2010. 560 с.

1. Визначте переваги та недоліки різних форм виховання, назвіть конкретні заходи, які до них належать:

	Переваги та недоліки	До них належать:
Масові форми		
Групові форми		
Індивідуальні форми		

2. Співвіднесіть методи виховання з відповідними групами.

1) вправління, 2) змагання, 4) привчання, 5) роз'яснення, 6) педагогічна вимога, 7) бесіда, 8) громадська думка, 9) лекція, 10) заохочення, 11) доручення, 12) покарання, 13) створення виховуючих ситуацій, 14) диспут, 15) метод прикладу.

Методи формування свідомості	
Методи формування суспільної поведінки	
Методи стимулювання діяльності та поведінки	

3. Назвіть основні умови і правила застосування педагогами таких методів виховання як покарання та заохочення.

Покарання	Заохочення

4. Проаналізуйте педагогічні ситуації:

1 Четвертокласник, якого вже двічі виключали зі школи за різні провини, прийшов у клас до нової вчительки. Володя свідомо запізнився на перший урок, зайшов у клас, не спитавши дозволу, тримаючи руки в кишенях. Він чекав звичних докорів, а може, й критику, приготувався до самозахисту. І як розгубився хлопчик, коли звичний арсенал засобів, який використовувався раніше з “виховною” метою, не був застосований.

– До нас прийшов новий учень, – сказала Тетяна Трохимівна. – Ми раді йому і намагатимемось не осоромитися. Декому в класі доведеться підтягнутися і не давати привід для жодних зауважень на свою адресу.

Потім учителька з привітною посмішкою звернулася до хлопчика:

– Сідай, Володю, ми звільнимо тобі, як гостю, місце за першою партою.

Хлопець, приголомшений несподівано доброзичливим ставленням до нього, без заперечень сів за першу парту, чого він, звичайно, не зробив би в інших умовах.

Питання:

1. Чим можна пояснити результативність застосованих засобів педагогічного впливу на учня і колектив класу?
2. Від чого залежить вибір методів виховання?

---

2. Наталку К. ровесники вважали “невмією”. “Їй нічого не можна доручити, у неї все валиться з рук”, – казали третьокласники Вірі Андріївні, коли та, організувавши у групі подовженого дня театр казок, вирішила запропонувати дівчинці роль.

– Такого не може бути, – відповіла Віра Андріївна. – А якщо вона буде фесю? Треба було бачити, як зраділа Наталка, як старалася на репетиціях. Це змінило ставлення однокласників до неї, сприяло її самоутвердженню.

– Я ще раніше помітила, що дівчинка дуже пластична, граціозна, – розповідала Віра Андріївна. – Необхідно було тільки вселити у неї впевненість, примусити однокласників повірити в її здібності.

Питання:

1. Дайте оцінку діям учителя. Яка роль ігрових ситуацій у вихованні дітей?
2. Які якості особистості формуються з допомогою методу створення виховуючих ситуацій?

---

3. ...Музика була неголосна, але чітка. Студентка, що вела урок, розгубилася. Діти пожвавішали – дивувалися, хитро посміхались... Лідія Іванівна мовчки встала і підійшла до парти Руслана. Вона тихенько щось сказала тільки йому. Хлопець вийняв з кишені маленький радіоприймач. Він був чудовий. Звук йшов чистий, голосний. Діти із заздрістю дивилися на річ, з неприхованою повагою – на Руслана. Потім, схаменувшись, поглянули на вчительку. Що ж вона зробить?
– Сам зробив? – спокійно спитала Лідія Іванівна. Хлопець мовчки кивнув головою. – Молодець. Але зараз будь уважним.

Питання:

1. З чого виходила практикантка, вибираючи засіб педагогічного впливу?
2. Яку роль він відіграв у вихованні всіх дітей класу?
3. Чи існує взаємозв'язок між методами виховання і навчання?

---

5. Опишіть 2-3 інноваційних методів виховання, або пропонуйте і опишіть власну ідею щодо сучасних методів виховання:

Тема 16. Основні напрями виховної діяльності

Мета: Ознайомити здобувачів освіти з основними напрямками виховання дітей та їх завданнями та змістом

1. Розумове виховання
2. Моральне виховання
3. Естетичне виховання
4. Фізичне виховання
5. Трудове виховання і політехнічна освіта
6. Правове виховання
7. Екологічне виховання
8. Економічне виховання

Рекомендована література:

1. Волкова Н. П. Педагогіка : Посібник. Вид. 2-ге, перероб., доп. Київ : Академвидав, 2007. 616 с.
2. Зайченко І. В. Педагогіка. Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. Київ : Освіта України, 2006. 528 с.
3. Кононенко В. І., Лисенко Н. В. , Щоробура І. М. Наступність дошкільного навчального закладу і початкової школи у вихованні дітей : навчально-методичний посібник. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2012. 296 с.
4. Кузьминський А. І., Омеляненко В. Л. Педагогіка : Підручник. Київ : Знання, 2017. 447 с.
5. Фіцула М. М. Педагогіка : навч. посіб. 3-тє вид., стер. Київ : Академвидав, 2010. 560 с.

1. Перелічіть основні завдання головних напрямків виховання:

Напрямки виховання	Основні завдання
Розумове виховання	
Моральне виховання	
Естетичне виховання	

Напрямки виховання	Основні завдання
Фізичне виховання	
Трудове виховання	
Правове виховання	
Екологічне виховання	
Економічне виховання	
Національне виховання	

2. Проаналізуйте ситуації, визначте, які напрямки виховної діяльності реалізувалися в них, якого результату може досягти педагог, застосовуючи описані заходи: Зробіть висновки щодо отриманих результатів.

1. *Учителька української мови та літератури провела урок на тему "Козацькому роду нема переводу" з учнями різного віку - II, 7 і I класу. Основна мета уроку: сформувати в учнів поняття родоводу, а також розвинути інтерес до особистого вивчення родоводу кожним учнем. На уроці, після вступного слова вчителя, учні II класу розкрили поняття "родовід", навели цікаві приклади "родоводу" з життя видатних людей. Учні 7 класу на класній дошці зобразили загальну схему "родинного дерева" і проілюстрували її прикладами з власного родоводу. Учні I класу продекламували вірші заспівали пісень з тематики уроку. Урок викликав великий інтерес в учнів.*

---

2. На диспуті з теми "У чому смисл життя" у 10 класі учні висловлювали суперечливі думки. Одні вважали, що мета життя - це постійне самовдосконалення своєї особистості; інші - гідно прожити життя; треті - забезпечити будь-якими засобами своє матеріальне становище. Частина учнів доводила, що у сучасних умовах кожен повинен дбати про себе і нічого розводити моральні витребеньки. Ведучий диспуту розгубився, не знаючи, яким чином підійти до загального висновку.

---

3. В одній зі шкіл був проведений інтегрований урок на тему "Вихід людини у космос". Урок проводили разом з учнями вчителі літератури, історії, фізики. Розпочав урок вчитель літератури вступом про віковічну мрію людини літати. Учні висвітлили питання про розвиток цієї ідеї у міфах, легендах народів світу, зокрема, розповіли древньогрецькі міфи про Ікара. Далі учні розповідали про розвиток ідей про літальні апарати К.Е.Ціолковським, М.І.Кібальчичем, С.П.Корольовим. На завершення учні під керівництвом учителя фізики розглянули основні фізичні умови, що сприяють можливостям польотів людини у космосі, проаналізували успіхи вітчизняної космічної науки.

Додаткові питання: Яке, на Вашу думку, значення мають інтегровані уроки у формуванні світогляду учнів? Які теми подібних уроків Ви могли б запропонувати вчителям різного фаху?

Тема 17. Взаємодія школи та сім'ї у вихованні дітей

Мета: Закріпити та узагальнити знання здобувачів освіти про роль сім'ї у розвитку дитини та визначити основні шляхи взаємодії школи та батьків під час вирішення виховних завдань.

1. Сімейне виховання та його задачі і стилі.
2. Шляхи підвищення педагогічних знань батьків
3. Види і методи роботи з батьками учнів
4. Проблеми та помилки сімейного виховання.
5. Гіперопека та гіпоопека, їх наслідки для дитини. Вплив на успішність шкільного навчання.
6. Вплив батьківського авторитаризму та жорсткості на навчання і розвиток дитини.
7. Вплив дитячо-батьківських відносин на шкільну успішність дітей. Типи дитячо-батьківських відносин.
8. Відносини та взаємодія батьків з педагогами, організація співробітництва сім'ї та школи.

Рекомендована література:

1. Волкова Н. П. Педагогіка : Посібник. Вид. 2-ге, перероб., доп. Київ : Академвидав, 2007. 616 с.
2. Зайченко І. В. Педагогіка. Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. Київ : Освіта України, 2006. 528 с.
3. Кузьминський А. І., Омеляненко В. Л. Педагогіка : Підручник. Київ : Знання, 2017. 447 с.
4. Наволокова Н. П., Андрєєва В. М. Практична педагогіка. 99 схем і таблиць. Харків : Вид. група «Основа», 2010. 117 с. (Серія «Золота педагогічна скарбниця»)
5. Фіцула М. М. Педагогіка : навч. посіб. 3-тє вид., стер. Київ : Академвидав, 2010. 560 с.

1. Назвіть основні форми зв'язку і взаємодії школи та сім'ї, перелічіть завдання, які вирішуються за їх допомогою.

Форми взаємодії	Вирішують завдання
Бесіда педагога з батьками	Пошук індивідуальних методів впливу на дитину в закладі освіти та дома
Батьківські збори	
Батьківські чати	

2. Складіть 5-7 порад окремо для матері і для батька, яких варто дотримуватися у сімейному вихованні дітей.

Для матері

Для батька

---

3. Визначте варіанти реагування педагога у випадку наступних батьківських настанов:

Ви — педагоги, Вас навчали правильно виховувати і взагалі — зарплатню платять за це. От і виховуйте! А ми працюємо з ранку до ночі, нам ніколи.

Що ті ваші педагоги розуміють? Знаю я, хто у нас по закладам освіти працює! Ніякої поваги вони не заслуговують!

Ви постійно наговорюєте на мою дитину, він не може робити такого, що Ви йому приписуєте. Я з ним розмовляла, і він каже, що ви брешете!

Те, що моя дитина не робить домашніх завдань, винуваті тільки Ви! Зацікавте своїм предметом — і не буде таких проблем!

Чому Ви постійно занижуєте моїй дитині оцінки? Я знаю, що він неймовірно здібний і повинен бути відмінником!

Школа це зло! Нічому хорошому і корисному не вчить. Ми б із задоволенням забрали б свою дитину зі школи на домашнє навчання, але сидіти з нею дома нікому.

---

4. Проаналізуйте педагогічні ситуації:

1. Батьки Ігоря К., 14 років, звернулися до його класного керівника з проханням допомогти у вирішенні проблем, які виникли у вихованні сина. У бесіді з матір'ю з'ясувалося, що Ігор – єдина дитина в сім'ї. Батько постійно зайнятий на керівній роботі. Мати не працює з того часу, як вийшла заміж; за її словами, вона цілком присвятила себе вихованню сина. Не зважаючи на це у батьків склалися негативні стосунки з сином. Підліток прагнув до самостійності й незалежності, почав товаришувати з дорослими хлопцями. Через деякий час взяв участь у пограбуванні кіоску; була порушена кримінальна справа. Мати пояснює цей випадок "шкідливим впливом вулиці", вона не розуміє такої поведінки Ігоря, адже за її словами, у сина є все, чого він тільки не забажає, оскільки сім'я добре матеріально забезпечена.

Питання:

1. У чому причина поведінки Ігоря?
2. Які педагогічні рекомендації може надати класний керівник батькам, щоб покращити виховну ситуацію в сім'ї.

---

2. Виберіть найбільш доцільний, на ваш погляд, вихід із педагогічної ситуації. Відповідь обґрунтуйте: Оксана, учениця XI класу, в кінці навчального року почала часто прогулювати уроки. Класний керівник вирішив відвідати Оксану вдома. Коли він прийшов, то застав гостей, у Оксанчиної мами був день народження. Можливі варіанти дій вчителя:

- вчитель вибачається, говорить, що прийде наступного разу;
  - вчитель вибачається, підзиває Оксану в сторону, мотивуючи тим, що у нього дуже термінова справа до учениці і він зайшов на хвилинку;
  - вчитель вибачається перед гостями, відзиває в сторону когось з батьків і говорить про проблеми доньки;
  - вчитель: “Дуже добре, що і Оксана вдома, і тато, і мама, і знайомі. Можливо ви всі разом на неї вплинете і їй стане соромно, що вона собі думає – кінець навчального року, випускний клас, а вона пропускає заняття...”
-
-
-
-
-
-
-
-
-
-

3. У сина синець під оком. Побився. Виявляється, два учні з сьомого класу вивертали кишені у другокласника – шукали гроші, тут він і заступився за молодшого. Ось і побили... Мати зітхала, а батько тисне синові руку: “Іншого я від тебе і не чекав. Але для того, щоб заступитися за слабких, захищати справедливість, треба мати силу не тільки в кулаках...”

Питання:

1. Ви погоджуєтесь з думкою батька?
  2. Як Ви розумієте роль сім'ї у формуванні особистості за умови комплексного підходу до виховання?
-
-
-
-
-
-
-
-
-
-

4. У Павлівській школі була така традиція: коли у школу приходив першокласник, він під керівництвом вчителя саджав яблуньку «за маму», потім – «за тата» і т.п. Дитина доглядала за деревами, а коли вони починали родити, перше яблуко школяр ніс до мами і тата.

Питання:

Проаналізуйте виховний ефект такої роботи і наведіть власний приклад, який би відображав формування моральних якостей школярів в школі та в сім'ї.

Питання для обговорення:

1. Хто, на вашу думку, більше відповідальний за виховання особистості дитини — сім'я або школа?
2. Як ви ставитесь до домашнього навчання? Чи може сім'я цілком забезпечити високий рівень навчання і виховання? Обґрунтуйте відповідь.
3. В чому полягає проблема дітей педагогів (педагоги і є батьками)? Чому у педагогів іноді виникають проблеми з вихованням власних дітей?

Тема 18. Сутність та принципи превентивної педагогічної діяльності

Мета: Розкрити сутність педагогічної діяльності по превенції негативної поведінки дітей, навчити здобувачів освіти основним напрямкам попередження негативних стосунків у дитячих колективах.

1. Поняття превентивної педагогіки як соціально-педагогічної науки
2. Основні завдання та принципи превентивного виховання
3. Етапи організації превентивного педагогічного процесу.
4. Групи ризику серед дітей, які повинні підлягати превентивним педагогічним впливам.
5. Віктимність дітей різного віку та робота педагогів по її зменшенню.
6. Методи превенції наркоманії, куріння та вживання алкоголю у підлітків.
7. Статеве виховання та превенція ранніх сексуальних відносин у підлітків.
8. Стратегії поведінки в ситуаціях насильства та тиску – їх діагностика. Навчання дітей оптимальним формам поведінки в ситуації психічного та фізичного насильства.
9. Поняття «булінг», його зміст. Ознаки шкільного булінгу, його основні форми. Превентивні заходи з попередження шкільного булінгу.

Рекомендована література:

1. Безпалько О. Соціальна педагогіка в схемах і таблицях: Навчальна посібник. Київ, 2003. 134 с.
2. Важковиховуваність: сутність, причини, реабілітація : Навчальний посібник для соціальних педагогів та практичних психологів / За ред. О. Пошкової. Суми : Університетська книга, 2009. 346 с.
3. Капська А. Й. Соціальна педагогіка : Навчальний посібник. Київ, 2011. 488 с.
4. Оржеховська В.М., О.І.Пилипенко Превентивна педагогіка : навч. посіб. Черкаси : Вид. Чабаненко Ю, 2007. 120 с.
5. Педагогічно-правова профілактика правопорушень серед учнівської молоді [Текст]: науковометодичний збірник статей / За ред. В.П.Пастухова. К. : Плай, 1997. – 248 с.
6. Пенішкевич О., Тимчук Л. Соціальна педагогіка. Навчальний посібник. Чернівці : Рута, 2007. 336 с.

1. Визначте зміст функцій превентивного виховання.

діагностична	
реабілітуюча	
координувальна	
прогностична	

2. Поясніть сутність та наведіть приклади різних форм девіантної поведінки у дітей та підлітків.

Форма поведінки	В чому полягає	Приклади
Делінквентна		
Кримінальна		
Аморальна		
Аутодеструктивна		
Адиктивна		

3. Складіть анкету (5-7 питань) для батьків або дітей за обраною темою (Алкогольна або тютюнова залежність. Шкільний булінг. Суїцидальний ризик)

1. _____
_____
2. _____
_____
3. _____
_____
4. _____
_____
5. _____
_____
6. _____
_____
7. _____
_____

4. Визначте можливості превентивної педагогічної роботи на різних етапах формування девіантної поведінки, фахівців, що до неї долучаються.

Етапи	Шляхи та можливості педагогічної роботи
Ситуативний	

Етап стійких порушень	
Делінквентний	
Кримінальний	
Деструктивний	

5. Надайте рекомендації по поведінці у ситуації шкільного булінгу.

Жертвам булінгу	
Батькам	
Педагогам	

Питання для обговорення:

1. Які фактори найбільш впливають на формування девіантної поведінки у дітей? Чи можна мінімізувати їх вплив?
2. Чи сприяє превенції розвитку негативних форм поведінки у дітей та перевихованню ізоляція та виокремлення таких дітей у класи корекції та спеціалізовані заклади (виправні)?
3. Чому превентивні заходи у закладах освіти є більш доцільними і економічними, ніж перевиховання? Існує приказка, що проблеми треба вирішувати по мірі їх виникнення.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДО 3 МОДУЛЮ:

1. Виховання – це:

- а) спеціально організований педагогічний процес, у ході якого здійснюється цілеспрямований вплив на особистість із метою формування певних якостей;
- б) передача знань про норми та правила поведінки людей;
- в) передача підростаючому поколінню культурно-історичного досвіду народу.

2. Мета виховання – це:

- а) ідеальний образ особистості, що виховується;
- б) наперед визначені результати розвитку і формування людської особистості;
- в) наперед визначені результати діяльності педагогічного колективу школи.

3. Яку мету виховання висуває сучасна школа:

- а) формувати всебічно і гармонійно розвинуту особистість громадянина країни;
- б) сприяти розвитку особистості, розвивати інтелектуальні задатки і здібності;
- в) розвивати ті якості, за якими дитина випереджає своїх однолітків.

4. Процес цілеспрямованого формування особистості.

- а) виховання
- б) розвиток
- в) освіта
- г) навчання

5. Які з перерахованих далі ознак мають відношення до поняття “ВИХОВАННЯ”

- а) кількісні зміни;
- б) процес;
- в) формування особистості;
- г) засвоєння знань, умінь і навичок;
- д) результат освітнього процесу.

6. Виберіть правильну відповідь. Виховання завжди передбачає...

- а) діяльність вихованця;
- б) діяльність вихователя і вихованців;
- в) діяльність вихователя;
- г) діяльність батьків.

7. Виберіть правильну відповідь.

Протилежністю теорії вільного виховання є...

- а) теорія екзистенціалізму;
- б) теорія неотомізму;
- в) теорія неопозитивізму;
- г) теорія авторитарного виховання.

8. Вставте пропущені слова.

В основі навчання лежить пізнання світу, а в основі виховання - _____

---

9. Виберіть правильну відповідь. Рушійною силою процесу виховання є

- а) вимоги вихователя;
- б) суперечності між потребами вихованця і наявним рівнем його вихованості;
- в) суперечності між потребами вихователя і вихованця;
- г) потреби вихованця.

10. Здійсніть узагальнення трьох понять.

Самопізнання, самостримування, самопримушення – це _____

11. Вставте пропущене слово.

Побудова суб'єкт-суб'єктних взаємин вихователя і вихованців – вимога принципу _____ виховання.

12. Виберіть правильну відповідь. Коли враховується багатогранна природа людини, то це реалізація принципу

- а) демократизації виховання;
- б) систематичності виховання;
- в) культуровідповідності виховання;
- г) природовідповідності виховання.

13. Виберіть правильну відповідь. Зміст розумового виховання складає:

- а) виховання культури навчальної праці, розвиток пізнавальних потреб, формування інтелектуальних умінь і розумових якостей;
- б) планування праці, її чітка організація, самоаналіз її результатів;
- в) уміння працювати з книгою, уміння порівнювати, аналізувати, узагальнювати.

14. Виберіть зайве словосполучення:

- а) розвиток моральної самосвідомості;
- б) моральний ідеал;
- в) виховання моральних почуттів;
- г) формування моральних звичок.

15. Виберіть зайве словосполучення:

- а) навчальна праця;
- б) виробнича праця;
- в) психологічна підготовка до праці;
- г) самообслуговування.

16.Виберіть зайве словосполучення:

- а) фізичні вправи;
- б) піклування про здоров'я учнів;
- в) загартування організму;
- г) розвиток рухових умінь і навичок.

17.Допишіть речення. Критерієм економічної вихованості є

18.Здійсніть узагальнення трьох понять.

Естетичне виховання, моральне виховання, фізичне виховання – це

19.Вставте потрібне поняття.

_____ - це процес роботи з учнями щодо запобігання формуванню у них шкідливих звичок.

20.Виберіть правильну відповідь. Національна міфологія, народний календар для національного виховання є:

- а) засобами;
- б) методами;
- в) формами;
- г) прийомами.

21.Здійсніть узагальнення двох понять.

Вправа, привчання – це _____.

22.Вставте пропущене слово.

Цікаві, посильні, важливі доручення, які вчителі дають учням, забезпечують

23.Вставте пропущене слово.

Психологічним механізмом реалізації методу прикладу є

24.Виберіть правильну відповідь. Метод виховання, який передбачає розкриття суті норм і правил поведінки, називається...

- а) лекцією;
- б) розповіддю;
- в) бесідою;
- г) роз'ясненням.

25.Виберіть зайве поняття:

- а) переконування;
- б) заохочення;
- в) покарання;

г) змагання.

26.Здійсніть узагальнення двох понять. Переконування, навіювання – це

27.Виберіть правильну відповідь. Метод виховання, який передбачає створення умов для вчинків у відповідності до прийнятих у суспільстві норм і правил життя – це:

- а) привчання;
- б) гра;
- в) створення виховуючих ситуацій;
- г) вправа.

28.Виберіть правильну відповідь. Метод виховання, до якого в педагогіці особливо суперечливе і неоднозначне ставлення – це:

- а) заохочення; б) покарання; в) змагання.

29.Продовжіть думку.

Найгуманнішим прийомом покарання є _____

30.Здійсніть узагальнення понять.

Самоспостереження і самовипробування – це методи _____.

31.Виберіть зайве поняття:

- а) актив; б) лідер; в) орган самоврядування; г) адміністрація.

32.Виберіть правильну відповідь. Формування всебічно розвиненої особистості забезпечує наступна функція класного керівника:

- а) розвивальна; б) виховна; в) організаторська; г) координаційна.

33.Виберіть правильну відповідь. Надання допомоги активу учнів, батькам, представникам громадських організацій передбачає наступна функція класного керівника:

- а) методична; б) координаційна; в) соціальна; г) організаторська.

34.Співставте назви і сутність виховних функцій педагога:

1) розвивальна	а) створення умов для формування компетенцій дитини
2) діагностична	б) сприяння саморозвитку особистості кожного учня
3) стимулююча	в) визначення рівня вихованості окремих учнів і колективу класу

- 4) освітня   г) розвиток ініціативи та самодіяльності учнів

35. Виберіть правильну відповідь. Формування наукового світогляду школяра – це:

- а) обов'язок педагога;
- б) право педагога;
- в) зміст роботи педагога;
- г) функція педагога.

36. Виберіть відповідь. Захист вихованців від будь-яких форм насильства:

- а) обов'язок педагога;
- б) право педагога;
- в) зміст роботи педагога;
- г) функція педагога.

37. Виберіть правильну відповідь. Вибір форм, методів, засобів виховної роботи з дітьми – це:

- а) обов'язок педагога;
- б) право педагога;
- в) зміст роботи педагога;
- г) функція педагога.

38. Виберіть правильну відповідь. Всебічність виховної роботи, реальність, організаційна та методична забезпеченість – це:

- а) принципи виховання;
- б) компоненти змісту роботи класного керівника;
- в) обов'язки класного керівника;
- г) вимоги до планування роботи педагога.

39. Завершіть думку. Родинне виховання базується на _____

---

40. Виберіть правильну відповідь. Сім'я, де панує терор батька стосовно до інших членів родини, тримається на фальшивому авторитеті:

- а) педантизму;
- б) чванства;
- в) придушення;
- г) віддалі.

41. Виберіть правильну відповідь. Якщо батьки вимагають точного до дрібниць виконання своїх розпоряджень, не визнають власних помилок, то вони тим самим будують фальшивий авторитет:

- а) педантизму;
- б) чванства;

- в) придушення;
- г) віддалі.

42. Завершіть речення. Справжній батьківський авторитет, на мою думку, тримається на

---

43. Здійсніть узагальнення. Збереження родинних традицій, забезпечення умов для всебічного розвитку дітей, залучення їх до спільної з дорослими діяльності – це _____.

44. Виберіть ту форму, яка сприяє організації постійного зв'язку школи і сім'ї:

- а) класні батьківські збори; б) загальношкільні батьківські збори;
- в) батьківський комітет; г) тематичний куточок для батьків.

45. Виберіть з переліку форм спільної роботи школи і сім'ї ті, які належать до нетрадиційних:

- а) батьківські збори;
- б) зв'язок з батьками через щоденники;
- в) батьківський ринг;
- г) аукціон ідей родинної педагогіки;
- д) день відкритих дверей у школі;
- е) сімейний вогник;
- є) тематичний куточок для батьків;
- ж) батьківський комітет.

46. Виберіть правильну відповідь. Як часто збираються батьківські збори:

- а) 1-2 рази на рік;
- б) 2-3 рази на рік;
- в) 3-4 рази на рік;
- г) 4-5 разів на рік?